

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ
ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра публічного управління та адміністрування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Державне управління готельно-ресторанним бізнесом в Україні»

Виконав: студент магістратури за
спеціальністю
281 Публічне управління та
адміністрування
Костецький Сергій
Вадимович

Керівник: доктор наук з державного
управління, доцент
Матвейчук Л.О.

Рецензент: _____
(науковий ступінь, вчене
звання, прізвище та
ініціали)

Хмельницький – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАНИМ БІЗНЕСОМ.....	7
1.1. Публічне управління у галузі туризму	7
1.2. Готельно-ресторанний бізнес, як об'єкт державного управління.....	18
1.3. Державно-приватне партнерство: суть, ознаки, методи, характеристики, завдання.....	26
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ.....	38
2.1. Правові основи діяльності готельно-ресторанного бізнесу	38
2.2. Організаційна структура державного управління у сфері готельно- ресторанної послуг	44
2.3. Макроекономічний аналіз діяльності готельно-ресторанної індустрії....	51
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПОСЛУГ	65
3.1. Стратегічні документи розвитку туризму в Україні.....	65
3.2. Державно-приватне партнерство в готельно-ресторанній індустрії	73
3.3. Напрями вдосконалення державного управління сферою готельних та ресторанних послуг	80
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98

ВСТУП

Актуальність теми. Важливим чинником, який сприяє розвитку вітчизняного сфери готельно-ресторанних послуг, як основної складової туристичної інфраструктури, є ефективне державне управління, метою якого є створення умов для забезпечення сталого розвитку туризму в Україні. Національні стратегічні документи: Стратегії сталого розвитку «України – 2020», Стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки виділяють туризм як пріоритетний напрям розвитку української економіки, а галузева стратегія – Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року окреслює перспективи розбудови туристичної інфраструктури.

Актуальними питаннями сьогодення для сфери готельно-ресторанних послуг є формування туристичної політики держави із застосуванням європейських підходів на національному та регіональному рівнях, створення раціональних механізмів управління сферою послуг. Поруч з цим, відсутність державної підтримки щодо фінансування галузі туризму, гостра потреба в розбудові туристичної інфраструктури потребують впровадження нових форм взаємодії публічних органів і бізнесу, із залученням ресурсів суб'єктів господарювання. З огляду на викладене можна стверджувати, що тема даної роботи є актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням сфери готельно-ресторанної діяльності та різних аспектів її розвитку присвячені праці українських та зарубіжних науковців, а саме Г.О. Горіна, О.Ю. Давидова, Г.Я. Круль, П.Р. Пуцентейло та ін. Питання державно-управлінської площини у вітчизняному готельно-ресторанному господарстві, діяльності публічних органів в управлінні галуззю туризму і складовими туристичної інфраструктури досліджували такі вітчизняні вчені як: Н.Й.Басюркіна, Н.П. Гостєва, А.С. Маскалкін, Є.В. Козловський, М.П. Мальська, Ю.О. Масюк, Д.М. Стеченко.

Враховуючи сучасні умови функціонування готельно-ресторанного бізнесу; зовнішні та внутрішні чинники, які мають вплив на реалізацію стратегічних планів щодо розвитку сфери готельних та ресторанних послуг даний напрям потребує додаткових досліджень. Окрім того, із-за відсутності державного фінансування готельно-ресторанного господарства, необхідно, в процесі формування публічної політики щодо галузі туризму, шукати інші форми залучення ресурсів із використанням потенціалу бізнесових структур.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в узагальненні теоретичних засад публічного управління готельно-ресторанним бізнесом, дослідженні організаційно-правової площини державного управління даної сфери діяльності і аналізі її економічних показників та визначені шляхів вдосконалення державного управління готельно-ресторанною індустрією в Україні.

Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

- розглянути та узагальнити теоретичні підходи щодо публічного управління у галузі туризму;
- розкрити поняття «готельно-ресторанний бізнес», як об'єкт державного управління;
- дослідити теоретичну площину державно-приватного партнерства: суть, ознаки, методи, характеристики, завдання;
- розкрити організаційно-правову площину державного управління вітчизняною сферою готельно-ресторанних послуг;
- здійснити аналіз діяльності готельно-ресторанної індустрії в Україні та оцінити її фінансово-економічні показники;
- визначити та розкрити стратегічні документи щодо розвитку туризму;
- обґрунтувати впровадження державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанних послуг;

– визначити напрямки вдосконалення державного управління готельно-ресторанною індустрією.

Об’єкт дослідження – державно-управлінські процеси у вітчизняній сфері готельно-ресторанних послуг.

Предмет дослідження – державне управління готельно-ресторанним бізнесом в Україні.

Методи дослідження. У роботі застосовано системно-структурний підхід із використанням загальнонаукових методів наукового дослідження, а саме: аналізування, порівняння, систематизації – для розкриття дефініцій та їх характеристик, зокрема: «готельно-ресторанний бізнес», «публічне управління», «державно-приватне партнерство»; порівняльного аналізу та синтезу – для розкриття організаційно-правової площини державного управління готельно-ресторанним бізнесом в Україні та дослідження показників його діяльності; статистичного аналізу, графічний і табличний – для наочного відображення результатів моніторингу діяльності вітчизняної готельно-ресторанної індустрії; метод узагальнення – для формування напрямів удосконалення державного управління сферою готельно-ресторанних послуг.

Інформаційною базою дослідження були: законодавчі та нормативно-правові акти щодо державного управління готельно-ресторанним бізнесом; стратегічні документи з питань розвитку туристичної інфраструктури України; інформаційні матеріали Державної служби статистики України; звіти Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України по діяльності туристичної галузі; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених та інші інформаційні джерела за напрямом дослідження.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг тексту

дипломної роботи 108 сторінок. У роботі: 13 рисунків, 19 таблиць, список використаних джерел - 86 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ

1.1. Публічне управління у галузі туризму

В межах теоретичних досліджень державного управління готельно-ресторанним бізнесом, розглянемо спочатку державно-управлінську площину туристичної галузі, до складу якої належить сфера готельних та ресторанних туристичних послуг. Дослідженням процесів діяльності органів державної влади в управлінні сфері туризму присвячені праці вітчизняних вчених: Ю.В.Алексєєв, В.В.Гуменюк, М.П.Мальська, Ю.О.Масюк, С.І.Сисоєва, Т.В.Шелеметьєва, А.С.Чкан та інших. Однією із основних проблем державного управління вітчизняної туристичної галузі полягає у визначенні основних тенденцій розвитку туризму та його інтеграції у світовий туристичний ринок. На сьогодні, державне управління туристичною галуззю потребує додаткових наукових досліджень, вивчення передової практики у сфері туризму з врахуванням модернізаційних процесів в системі органів влади України. Необхідність державного управління туристичною галуззю є наслідком наукових обґрунтувань такої потреби, а також зумовлена специфікою самої галузі.

Сучасним етапом розвитку державного управління є публічне управління, яке зорієнтовано на реалізацію публічних інтересів, де суб'єктом є органи державної влади та громадські інституції. Щодо розкриття поняття публічного управління, то слід зазначити, що воно, як об'єкт наукового пізнання є складним та багатоплановим утворенням, так як знаходиться під впливом політичної системи та взаємозв'язку різних елементів соціальної системи та суспільства. Наведемо декілька прикладів розкриття дефініції «публічного управління» (таб.1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення «публічне управління»

Автор	Публічне управління
Бакуменко В.Д. Красноручський О.О. [1]	– це вид суспільної діяльності, що реалізується системою органів публічної влади у сферах державного управління та місцевого самоврядування
Оболенський О.Ю. [45]	– управління, що здійснюється на основі волевиявлення громади (колективу людей) та реалізується суб'єктами, визначеними громадою, для задоволення потреб і досягнення цілей громади як об'єкту управління
Семенчук Т.Б. [67]	– взаємодія органів державної влади із суспільством у вигляді реалізації специфічних державних функцій з метою забезпечення соціально-політичного ефекту
Чернов С.І. Гайдученко С.О. [82].	– організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження чи перетворення, базуючись на владній силі, яка обмежує дієвий суспільний контроль

Досліджуючи категорійно-понятійний апарат публічного управління О.В.Серов вважає, що публічне управління реалізується в умовах:

- децентралізації державного управління на базі поєднання ринкових і державних механізмів регулювання соціально-економічних процесів;
- переходу до поліцентричної системи державного управління, господарювання та ухвалення управлінських рішень;
- управління державними підприємствами й установами на основі поєднання адміністративних і економічних методів впливу та ринкових механізмів господарської діяльності;
- самоуправління організаційних формувань недержавного сектору на принципах їх функціонування як відкритих соціально-орієнтованих систем у взаємодії із зовнішнім середовищем;

– формування організаційної ринково-підприємницької культури, що систематизує ключові особливості організації інноваційного управління соціально-економічними об'єктами і процесами [68, с.18].

Підсумовуючи вищезазначене, на нашу думку, характерним для публічного управління туристичною галуззю взаємодія органів державної влади із суспільством шляхом участі громадськості у виробленні та реалізації державної політики щодо розвитку туризму. Під публічним управлінням слід розуміти функціонування системи органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, суб'єктів громадянського суспільства з метою реалізації державної політики щодо сталого розвитку країни. Наявність налагодженої ефективної взаємодії між цими інститутами виступає запорукою якісної державної політики. Особливо актуальним, на сучасному етапі розвитку публічного управління, є побудова партнерських відносин органів влади і громадських організацій. Публічне управління повинно забезпечити взаємодію держави та суспільства з метою залучення громадян до участі в суспільно-політичних, соціально-економічних процесах розвитку. Такі переміни в публічному управлінні є нагальною необхідністю українського суспільства і відповідно будуть мати відображення на публічному адмініструванні, як його складовій.

Для аналізу цілей та завдань публічного управління туристичною діяльністю, доцільно визначити основні функції туризму. Систематизований перелік функцій представив О.І. Угоднікова:

- культурно-пізнавальна функцію спрямовано на підвищення освітнього, світоглядного, культурного рівня населення,
- соціальну функцію – на підвищення рівня життя населення, рівня освіти та матеріального благополуччя, зниження рівня безробіття тощо;
- економічну функцію – на розвиток економіки країни через залучення додаткових інвестицій та підвищення рівня прибутковості через розвиток галузі,

– політичну функцію спрямовано на розвиток державної політики в різних галузях економіки, забезпечення ефективного зовнішньополітичного вектора [45, с.3].

Окремо слід відзначити специфічні характеристики галузі туризму, які впливають на формування системи публічного управління і полягають у тому, що ця галузь: 1) є багатофакторною складною системою; 2) взаємопов'язана з іншими галузями економіки і впливає на їх розвиток; 3) інвестиційно приваблива; 4) має значний природно-ресурсний та історико-культурний потенціал для розвитку; 5) має специфічні характеристики, притаманні для сфери послуг: не відтворюваність у часі, неможливість збереження послуги, неповторюваність, сезонний характер тощо..

За твердженням Ю. Гуменюка, основними особливостями туристичної галузі є: галузеві (сезонний характер, тяжіння закладів рекреаційно-туристичного комплексу до рекреаційних місцевостей, залежність асортименту рекреаційного продукту від виду рекреаційного попиту); особливості рекреаційного та туристичного продукту (високі вимоги до якості, залежність якості послуги від місткості територій, нерозривність процесу виробництва та споживання); особливості використовуваних ресурсів (комплексний характер рекреаційних ресурсів, велика кількість різновидів, значний термін використання); технологічні (значна диференціація тривалості рекреаційних послуг, безперервність рекреаційного процесу, індивідуальний характер продукування послуги, використання різних видів рекреаційних ресурсів, можливість негативного впливу на довкілля) [17, с. 9].

На сьогодні в теорії і практиці поряд з «публічним управлінням» вживається дефініція «державне управління», яке можна визначити як сукупність механізмів планування, організації та регулювання економічних процесів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності в рамках

окремої галузі або економіки в цілому. Між державним управлінням існує тісний взаємозв'язок з політикою.

Державне управління туристичною галуззю реалізується через державну туристичну політику як цілеспрямовану діяльність державних, суспільних і приватних структур із розробки і реалізації методів, механізмів й інструментів дії правової, економічної, соціальної та іншого характеру з метою забезпечення ефективного розвитку туристичної галузі, задоволення внутрішнього і зовнішнього попиту на туристичні послуги і товари за раціонального використання наявного туристичного потенціалу [7, с. 223]. На процес формування державної політики в галузі туризму науковці виділяють низку факторів соціально-економічного розвитку, які зображені на рис. 1.1.

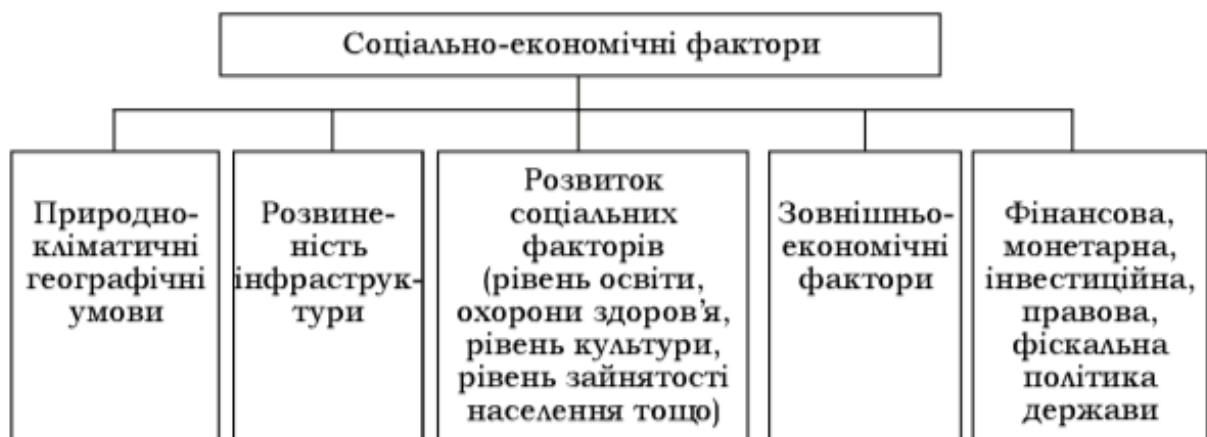

Рис.1.1. Соціально-економічні фактори формування державної політики в галузі туризму [44, с.4]

Державна політика у сфері туризму повинна бути націлена на їх збереження і раціональне використання природно-ресурсного та історико-культурного потенціалу України. Формування державної політики відбувається на основі таких основних принципів як: сприяти туристичній

діяльності і створювати сприятливі умови для її розвитку; визначати і підтримувати пріоритетні напрями туристичної діяльності; формувати уявлення про Україну як про країну, сприятливу для туризму; здійснювати підтримку і захист українських туристів, туроператорів, турагентів і їх об'єднань.

Інструментом реалізації державної туристичної політики є механізм державного управління туристичною галуззю. Протягом останніх років вітчизняні науковці все більше уваги приділяють дослідженню механізму державного управління туризму.

Щодо державного управління сфери туризму, більшість представників наукових кіл вважають, що це діяльність органів державної влади щодо впливу на сферу туризму з метою забезпечення її функціонування в заданих або досягнення нових запланованих параметрів. Під державним управлінням туристичною галуззю слід розуміти вид діяльності держави, що передбачає цілеспрямований вплив на галузь чи окремі її складові через дієвий механізм державного управління з метою досягнення визначених стратегічних завдань.

Державне управління в галузі туризму здійснюється шляхом: визначення пріоритетних напрямків розвитку туризму як внутрішнього, так і міжнародного; сприяння в просування туристичного продукту на внутрішньому і міжнародному туристичних ринках; створення сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії; взаємодії з іноземними державами та міжнародними організаціями у сфері туризму.

Основною метою державного управління туристичною галуззю є створення сприятливих умов для розвитку туризму безпосередньо та суміжних галузей. Стратегічними завданнями публічного управління туристичною галуззю є: досягнення позитивного соціально-економічного ефекту реалізації функцій туризму; недопущення або усунення негативних впливів туристичної галузі на соціально-економічні процеси території; оцінка

впливу чинників зовнішнього середовища на туризм з метою створення сприятливих умов розвитку галузі.

Процес реалізації основних завдань державного управління туристичною галуззю здійснюється через дієвий механізм, який містить визначені елементи, що у взаємодії забезпечують ефективність управлінських рішень. Наукові трактування «механізму державного управління в галузі туризму» представлені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення механізм державного управління в галузі туризму

Автор	Механізм державного управління
Козловський Є.В. [31, с. 7]	– сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення сталого розвитку туризму;
Коротич О.О. [34, с. 79]	– сукупність взаємоузгоджених методів управління, через використання яких здійснюється практичний, організуючий та регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей для досягнення певної мети, що сприятиме розвитку країни в обраному стратегічному у напрямку з додержанням низки визначальних принципів;
Чернов С.І. [82, с. 8].	– виважена система прийомів, важелів та методів впливу на розвиток туризму в країні, а також способів їх практичного застосування за тієї чи іншої ситуації, якою обумовлюються цілі та завдання розвитку галузі.

На основі аналізу наукових публікацій можна зазначити, що механізм державного управління туристичною галуззю – це складна система з чіткою структурою та взаємозв'язками, яка складається з підсистем (суб'єкт, об'єкт управління, методи та форми їх реалізації, організаційне, інформаційне, кадрове, науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення). За результатом взаємодії всіх підсистем відбувається відповідний вплив на галузь. Дії механізму державного управління туристичною галуззю у

загальному процесі державного управління розглянемо через авторську схему І.С. Білої (рис.1.2).

Рис.1.2. Дія механізму державного управління туристичною галуззю у загальному процесі державного управління [6, с.12]

Суб'єктом державного управління в туристичній галузі виступає держава, об'єктами можуть виступати: 1) за галузевою ознакою - туристична галузь загалом;^[1]2) за географічною ознакою - туристично-рекреаційний регіон;^[2]3) за напрямом туристичної діяльності - окремий вид туризму; 4) за напрямом впливу - потреби туристів (реальних та потенційних).

Механізм державного управління туристичною галуззю є складною управлінською формою з сформованою структурою та взаємозв'язками, який повинен створювати сприятливе середовище для розвитку туризму. Процес державного управління туристичною галуззю розкрито через функції, цілі, методи та форми їх реалізації на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Функції, цілі, методи державного управління туристичною галуззю та форми їх реалізації [6, с.14]

Серед основних методів впливу державних органів влади на туризм є:

1) прямі (прийняття нормативно-правових актів, затвердження та фінансування цільових комплексних програм, встановлення нормативів та лімітів, ліцензування, сертифікація, стандартизація, державні бюджетні видатки); 2) непрямі (інструменти інноваційної, фіскальної, бюджетної, грошовокредитної, інвестиційної, амортизаційної, соціальної політик).

Науковець Л.П. Дядечко змістовно розкриває важелі прямого і непрямого впливу державного регулювання туризму, які представлено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Важелі державного управління туристичного бізнесу в Україні [20]

Державне регулювання туристичного бізнесу	
Важелі прямого впливу	Важелі непрямого впливу
<ul style="list-style-type: none"> - Закони та нормативно-правові акти - Ліцензування діяльності та державна реєстрація підприємства - Державний контроль за розміщенням туристичних об'єктів і використанням історико-культурних пам'яток - Інвестування об'єктів туризму світового і державного значення - Генеральні плани забудови курортно-рекреаційних територій і розвитку туристичних центрів, заповідників, тематичних парків - Спрощення процедури візового режиму для туристів - Введення стандартизації та сертифікації туристичної діяльності - Запровадження фінансової гарантії відповідальності туристичних підприємств перед своїми клієнтами-туристами - Фінансове сприяння розвитку дитячого, молодіжного, сільського і зеленого туризму - Контроль за дотриманням безпеки впливу туризму на екологію та здоров'я нації 	<ul style="list-style-type: none"> - Державна політика розвитку туризму - Індикативні плани туристичної діяльності та науково-дослідні роботи - Створення сприятливих умов для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій в індустрію туризму - Підвищення доходів і збільшення вільного часу населення - Входження України до світових готельно-ресторанних ланцюгів і глобальних маршрутів - Підтримка ринкової конкуренції і недопущення монополізації туризму - Сприяння будівництву нових, відновленню і реконструкції діючих об'єктів туристичних відвідувань - Заходи розвитку масового внутрішнього туризму з виділенням соціального - Стимулювання розвитку туристичної інфраструктури вздовж національних ділянок міжнародних транспортних коридорів та автомагістралей

Система державного управління в галузі туризму базується на таких принципах:

– створення конкурентоспроможного на міжнародному ринку національного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечення на цій основі комплексного розвитку регіонів;

- ефективне і раціональне використання природних ресурсів та об'єктів культурної спадщини з одночасним їх збереженням і відновленням, профілактика та мінімізація негативного впливу туристичної діяльності на довкілля;

- підвищення ефективності інформаційної та комунікаційної інфраструктури, створення позитивного образу України як туристичної держави, активізація просування національного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринку туристичних послуг;

- удосконалення структури управління, реалізація державної туристичної політики шляхом координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та суб'єктів підприємництва;

- розвиток конкурентоспроможного транспортного обслуговування туристичної галузі;

- вдосконалення державної статистики з питань туризму з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду інших країн;

- удосконалення системи підготовки кадрів для сфери туризму, розроблення та впровадження сучасних освітніх технологій; розвиток інноваційної діяльності та наукове забезпечення туризму [62].

Розкриття поняття державного управління туристичною сферою продовжуємо через його функції. Більшість науковців, серед функцій державного управління, виділяють загальні (планування, прийняття рішень, мотивація, організація) та спеціальні (забезпечення прав, свобод людини і громадянина, адміністративно-політичні, економічні, соціальні, культурно-освітні, забезпечення екологічної безпеки та інші). Науковець Є.В.Козловський досліджуючи процеси становлення та розвитку державного управління в туризмі виділив такі основні функції, як: загальна організація та правова регламентація туристичної діяльності; планування розвитку туризму, контроль і нагляд за туристичною діяльністю; регулювання

окремих видів туристичної діяльності; забезпечення охорони навколишнього середовища та історичних пам'яток; кадрове забезпечення туризму; підтримка зовнішньоекономічної діяльності туристичних підприємств; створення сприятливого іміджу країни або регіону [30].

На нашу думку ефективний розвиток туризму неможливий без здійснення державою саме таких функцій як: 1) регулюючої (розробка і прийняті законодавчих актів, ліцензування, сертифікація, стандартизація, спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного законодавства); 2) виконавчої (забезпечення застосування встановлених норм у відносинах між суб'єктами туристичної діяльності); 3) контролюючої (контроль повіреними державними органами та суб'єктами туристичної діяльності з метою захисту прав та інтересів їх учасників).

Враховуючи нашу тему магістерської роботи, більш детально проведемо дослідження через призму державного управління – готельно-ресторанного бізнесу, як однієї із основних складових туристичної інфраструктури. Вищезазначені механізми державного управління мають безпосереднє відношення до сфери готельних та рестораних послуг.

1.2. Готельно-ресторанний бізнес, як об'єкт державного управління

Готельно-ресторанний бізнес є головною складовою туристичної інфраструктури та індустрії гостинності, де надається комплекс послуг для туристів, формуються перспективи і передумови розвитку туризму.

Для розуміння суті державного управління готельно-ресторанною індустрією, важливо розкрити основні поняття, що детермінують її функціонування. Тому, на початку нашого дослідження з'ясуємо теоретичне основи функціонування готельно-ресторанного бізнесу.

У наукових публікаціях присутні різні трактування даної економічної категорії, у таблиці 1.4 представлено деякі наукові підходи щодо розкриття поняття «готельно-ресторанний бізнес».

Таблиця 1.4

Основні підходи до визначення суті поняття «готельно-ресторанний бізнес»

Автор	Визначення поняття
Давидова О.Ю. [19]	– така діяльність, з одного боку, має нематеріальний характер (готельні послуги), і результатом діяльності таких підприємств є не готова продукція, а надання сукупності особливого виду послуг, при цьому ці послуги неможливо надати без наявності певної матеріально-технічної бази та досвідченого персоналу, що створюють враження у споживачів від наданої послуги, і, отже, сприяють збільшенню чи зменшенню попиту, тому є основою реалізації запропонованих послуг;
Гоблик-Маркович Н. [14]	– діяльність суб'єктів готельно-ресторанної сфери, пов'язана зі створенням і реалізацією готельно-ресторанних послуг та задоволення потреб клієнтів, направлена на отримання прибутку;
Маначинська Ю.А. [40]	– це господарська операція підприємства з метою задоволення вимог споживача, що пропонується при розміщенні та тимчасовому проживанні й харчуванні;
Круль Г.Я. [36]	– це основна складова індустрії гостинності, де виробляються цінності сервісу щодо обслуговування туристів, екскурсантів, місцевих жителів та інших відвідувачів, яка максимально орієнтована на задоволення потреб і передбачення запитів гостя (клієнта) шляхом клієнтоорієнтованого сервісу, який повинен перевершити очікування;

Представники науки вважають, що економічна суть діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу полягає у нематеріальному характері її діяльності, оскільки, результатом діяльності є не готовий продукт, а пропозиція особливого виду послуг.

На законодавчому рівні згідно ст. 5 Закону України «Про туризм» готельне та ресторанне господарство відноситься до туристичних послуг і належать до «учасників відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги з тимчасового розміщення, харчування» [62].

Готельно-ресторанне господарство, згідно з чинною класифікацією видів економічної діяльності (далі – КВЕД) України, ідентифікується як «тимчасове розміщення й організація харчування» (код «I»), його класифікація представлена на рисунку 1.4. Відповідно КВЕД-2010 до секції I «Тимчасове розміщення й організація харчування» включено два розділи: 1) 55 – «Тимчасове розміщення», 2) 56 – «Діяльність із забезпечення стравами та напоями». Дана секція включає надання місць для короткострокового проживання, а також надання готових страв і напоїв для споживання на місці. Обсяг і тип додаткових послуг, що включені до цієї секції, можуть значно варіювати.

Розділ 55 «Тимчасове розміщення» складається із таких груп: «Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщення», «Діяльність засобів розміщення на період відпустки та іншого тимчасового проживання», «Надання місць кемпінгами та стоянками для житлових автофургонів і причепів», «Діяльність інших засобів тимчасового розміщення». Розділ 56 «Діяльність із забезпечення стравами та напоями» складається із групи «Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування і включає діяльність з обслуговування їжею та напоями за умови, що їжу та напої споживають на місці у традиційних ресторанах, ресторанах самообслуговування або швидкого обслуговування, що працюють як постійно, так і тимчасово, з наданням місць для сидіння або без їх надання.

Секція	Назва видів економічної діяльності та пояснення до них
I	<p>Тимчасове розміщування й організація харчування</p> <p>Ця секція включає надання місць для короткострокового проживання, а також надання готових страв і напоїв для споживання на місці. Обсяг і тип додаткових послуг, що включені до цієї секції, можуть значно варіювати.</p> <p>Ця секція не включає надання послуг довгострокового проживання, що її класифікують у секції L „Операції з нерухомим майном”. Також сюди не включають приготування їжі та напоїв, які або є непридатними для споживання на місці, або продаються в оптовій або роздрібній мережі. Класифікація приготування таких їжі та напоїв наведена в секції C „Переробна промисловість”.</p>

складається з наступних розділів:

Розділ	Назва
55	Тимчасове розміщування
56	Діяльність із забезпечення стравами та напоями

КВЕД-2010: Розділ 55

Розділ	Назва видів економічної діяльності та пояснення до них
55	<p>Тимчасове розміщування</p> <p>Цей розділ включає надання місць для короткострокового проживання для розміщування відряджених та інших приїжджих.</p> <p>Цей розділ також включає надання довгострокового проживання для студентів, робочих і подібних груп населення. Деякі засоби розміщування надають тільки помешкання, а інші разом з помешканням пропонують послуги харчування та відпочинку.</p> <p>Цей розділ не включає діяльність, пов'язану з наданням довгострокового проживання в таких приміщеннях, як квартири, що зазвичай орендуються на місяць або рік. Класифікація цього виду діяльності надана в</p>

включає групи:

Група	Назва
55.1	Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування
55.2	Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання
55.3	Надання місць кемпінгами та стоянками для житлових автофургонів і причепів
55.9	Діяльність інших засобів тимчасового розміщування

КВЕД-2010: Розділ 56

Розділ	Назва видів економічної діяльності та пояснення до них
56	<p>Діяльність із забезпечення стравами та напоями</p> <p>Цей розділ включає діяльність з обслуговування їжею та напоями за умови, що їжу та напої споживають на місці у традиційних ресторанах, ресторанах самообслуговування або швидкого обслуговування, що працюють як постійно, так і тимчасово, з наданням місць для сидіння або без їх надання. При класифікуванні одиниць вирішальним фактором є те, що пропонується їжа, придатна для негайного споживання на місці, а не тип закладу, що її пропонує.</p> <p>Цей розділ не включає виробництво страв, не призначених для негайного споживання на місці, страв, не призначених для безпосереднього споживання, та готової їжі, яка не вважається стравою (див. розділ 10 "Виробництво харчових продуктів" та 11 "Виробництво напоїв"). Цей розділ також не включає торгівлю харчовими продуктами невласного виробництва, які не є готовими стравами, стравами, не призначеними для негайного споживання на місці (див. секцію G "Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів").</p>

включає групи:

Група	Назва
56.1	Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування
56.2	Постачання готових страв
56.3	Обслуговування напоями

Рис.1.4. Тимчасове розміщування й організація харчування (КВЕД-2010)

Дослідженням актуальних питань, пов'язаних з державним управлінням готельно-ресторанним господарством займалися вітчизняні вчені, такі як, зокрема: Н.Й. Басюркіна, В.В. Гуменюк, Ю.П. Гуменюк, Є.В. Козловський,

А.Е. Саак, М.В. Якименко та інші. Незважаючи на наукові дослідження проблематика державного управління готельно-ресторанного господарства залишаються на теоретичному рівні мало досліджена, тому ці питання знаходиться на периферії наукових розвідок вчених.

Таблиця 1.5

Цілі та напрями державного управління готельно-ресторанним бізнесом

Цілі державного управління готельно-ресторанним бізнесом	Забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб.
	Безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд .
	Збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові територій .
	Створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туризму.
Напрями державного управління готельно-ресторанним бізнесом	Залучення громадян до раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля .
	Забезпечення раціонального використання та збереження туристичних ресурсів, становлення туризму як високорентабельної галузі економіки.
	Створення та вдосконалення нормативно-правової бази в галузі готельно-ресторанних послуг.
	Захист прав та інтересів держави в галузі туризму.
	Створення сприятливого для розвитку туризму податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів контролю.
	Створення економічних умов, які стимулюють розвиток туризму.
	Заохочення національних та іноземних інвестицій в розвиток туризму.
	Встановлення порядку стандартизації, сертифікації та ліцензування в туризмі.
	Впровадження системи статистичної звітності суб'єктів туристичної діяльності
	Визначення порядку управління державною власністю в галузі туризму.
	Створення рівних можливостей на ринку туристичних послуг для суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності, сприяння розвитку конкуренції
	Забезпечення безпеки туристів, захист їх прав, інтересів та майна.
	Підтримка розвитку туризму в регіонах, створення умов для пріоритетного розвитку туристичної індустрії.
	Організація та розвиток системи наукового забезпечення галузі туризму, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів,
Розвиток співробітництва із зарубіжними країнами та міжнародними організаціями, участь у міжнародних програмах розвитку туризму.	

На макрорівні суб'єктом регулювання у сфері гостинності є держава, що визначає механізм реалізації політики через заходи державного управління. Для досягнення результату у сфері готельно-ресторанного індустрії державі необхідно дотримуватися виконання поставлених відповідних цілей та напрямів (табл. 1.5).

Таблиця 1.6

Концептуальні особливості розвитку і державного регулювання готельно-ресторанного бізнесу [2].

Особливості готельно-ресторанного бізнесу	Доцільні механізми регулювання	Особливості державного регулювання
Значні обсяги інвестицій і тривалий період їх окупності	Економічний	Надання податкових канікул, сприяння підвищенню ефективності інвестування, амортизація основних засобів
Взаємозалежність елементів системи готельно-ресторанного бізнесу, його інфраструктури і суміжних видів діяльності	Організаційний	Розвиток інституційної інфраструктури формування і використання фінансово-інвестиційного потенціалу галузі
Поєднання готельної та ресторанної складових бізнесу		Організаційно-методична підтримка, розвиток співробітництва суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу і суміжних видів діяльності
Наявність чинника міжгалузевої конкуренції	Інституційний	Покращення фінансово-інвестиційного і ресурсного забезпечення розвитку галузі
Переважання суб'єктів малого і середнього бізнесу		Формування стабільного та сприятливого для розвитку готельно-ресторанного бізнесу економіко-правового середовища
Необхідність забезпечення високого рівня якості і відповідності послуг	Соціальний	Розбудова туристичної, дорожньо-транспортної, логістичної та побутової інфраструктури
Здебільшого мережевий тип розвитку	Екологічний	Впровадження стандартів і контролю за якістю та відповідністю, ліцензування та сертифікація послуг
Важливість ролі кадрової компоненти у конкуренції послуг і забезпечення високої ефективності господарювання	Інформаційно-психологічний	Підтримка навчальних закладів і програм підготовки фахівців для готельно-ресторанного бізнесу

Продовжуючи теоретичне дослідження готельно-ресторанного бізнесу, як об'єкта державного управління, слід виділити змістовні вивчення даного напрямку вченою Н.Й. Басюркіною, яка систематизувала особливості готельно-ресторанного бізнесу та державного регулювання, виокремила механізми регулювання (таб.1.6). Беззаперечно, виділені автором сутнісні характеристики розвитку державного регулювання готельно-ресторанного бізнесу позначаються на специфіці державного регулювання і підтримці розвитку цієї галузевої господарської системи. За таких умов потрібні організаційно-економічні заходи держави, які зорієнтовані на створення сприятливого економіко-правового середовища для здійснення діяльності суб'єктами сфери готельно-ресторанних послуг, формування сприятливого фінансово-інвестиційного забезпечення, підготовку кадрів високої кваліфікації, ефективного співробітництва всіх учасників туристичної інфраструктури.

Підвищену увагу вітчизняні науковці приділяють вивченню проблем розвитку готельно-ресторанного бізнесу в галузі туризму в Україні, серед яких виділяють такі як:

- недооцінювання ролі туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в наповненні місцевого і державного бюджету;
- відсутність Державної цільової програми розвитку туризму з виокремленням розвитку готельно-ресторанного бізнесу;
- недосконалість вітчизняного законодавства щодо туристичного бізнесу;
- зменшення по регіонах кількості іноземних туристів через загальну нестабільну ситуацію в країні на сході;
- нераціональне використання історико-культурної спадщини і довкілля, недостатня охорона історико-культурних пам'яток;

- проблеми з дієвою управлінською вертикаллю у туризмі та готельно-ресторанному бізнесі;
- недостатня представленість туристичного та готельно-рекреаційного бізнесу на сайтах місцевих органів влади;
- недостатня кількість добре прорекламованих та підготованих масових заходів, на зразок Євро- 2012, з якими безпосередньо пов'язаний розвиток туризму і готельно-ресторанного бізнесу;
- відсутність ефективної державної підтримки малому та середньому туристичному і готельно-ресторанному бізнесу;
- недостатня реклама вітчизняного туристичного продукту і готельно-ресторанних послуг всередині країни і за кордоном;
- відсутність соціального туризму, соціальних готелів і ресторанів, що при низькому рівні доходів значної частини населення унеможлиблює для них такий спосіб відпочинку [2].

На нашу думку, особливістю державного управління сферою готельно-ресторанного бізнесу в нашій країні є те, що існує велика кількість нормативно-правових актів, які регулюють сферу обслуговування. Також слід відмітити, що на даний момент не існує єдиного комплексного нормативно-правового акту, що регулював би сферу діяльності суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу.

Таким чином, для розвитку готельно-ресторанної індустрії, без сумніву, потрібне вдосконалення державного управління сферою готельних та ресторанних послуг, і одним із способів забезпечення сталого розвитку індустрії туристичних послуг є залучення ресурсів приватного сектору на умовах державно-приватного партнерства.

1.3. Державно-приватне партнерство: суть, ознаки, методи, характеристики, завдання

На сьогодні, в процесі реформування державних органів та за сучасних умов економічного розвитку країни однією із найбільш перспективних напрямків розбудови публічної влади є розвиток взаємодією держави і приватного сектора. Така процедура співпраці отримала назву «державно-приватне партнерство». Загалом державно-приватне партнерство – порівняно нова категорія в Україні, проте серед зарубіжних і українських учених зростає зацікавленість у проведенні дослідження в даному напрямі.

Питанням співробітництва органів влади та бізнесових структур присвячено праці зарубіжних та вітчизняних вчених. Серед вітчизняних науковців дослідженням організації державно-приватного партнерства займалися І.С. Біла, В.А.Варнавський, Б.М. Данилишин, Л.М. Івашова, К.В.Гороховська, С.О.Грищенко, Є.В. Козловський, А.В.Кравцова, С.В.Підгаєць та інші. Проблематика даної форми співпраці залишається актуальною і на сьогодні тому потребує додаткових наукових розвідок, а особливо в окремих секторах економіки, в т.ч. туристичній галузі.

Деталізація сутності державно-приватного партнерства дозволить чітко зрозуміти призначення та процедуру його реалізації. Тому першочерговим для нашого дослідження є розкриття даної дефініції, аналізуючи наукові погляди вчених, які наведені в таблиці 1.7.

Особливої уваги заслуговують дослідження даного напрямку Л.М. Івашової, яка здійснила змістовний огляд основних визначень державно-приватне партнерства, запропонованих міжнародними організаціями, урядовими та неурядовими організаціями України, визначення, що містяться в нормативно-правових актах, у наукових дослідженнях зарубіжних і вітчизняних авторів.

Таблиця 1.7

Підходи до визначення «державно-приватне партнерство»

Автор	Державно-приватне партнерство це
Данилишин Б.М. [20, с. 12]	– системи співробітництва, в якій розподіляються ризики між партнерами за принципом кращої спроможності їх нейтралізації, а також існує узгоджений підхід до поділу винагород
Варнавський В.А. [10, с. 12]	– юридично закріплена форма взаємодії між державою і приватним сектором щодо об'єктів державної і муніципальної власності, а також послуг, що надаються державними і муніципальними органами, установами, підприємствами з метою реалізації суспільно-значимих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності
Грищенко С.О. [18, с. 42]	– форма співпраці між державними органами влади та світом бізнесу, що має на меті забезпечити фінансування, будівництво, відновлення, управління або утримання інфраструктури чи надання суспільних послуг
Запатріна І.В. [26, с.53]	– конституційний та організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації суспільнозначущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах усієї країни чи певних територій
Павлюк К.В., Павлюк С.М. [47]	– конструктивна взаємодія держави, приватного сектору, громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності

Витяг із досліджень науковця Л.М. Івашової, а саме – визначення «державно-приватне партнерства» міжнародними організаціями представлено у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8

Визначення поняття «державно-приватне партнерство» міжнародними організаціями [27, с.9]

Автор/джерело	Визначення
Організація Об'єднаних Націй	Добровільна співпраця представників громадського (державного) та приватного (недержавного) секторів, під час якої всі учасники погоджуються про взаємодію для досягнення загальної мети або виконання певних завдань.
Європейський експертний центр з питань державно-приватного партнерства	Форма кооперації між різними рівнями органів державної влади та бізнесом із метою забезпечити фінансування, будівництво, модернізацію, управління, експлуатацію інфраструктури або надання послуг .
Світовий банк	Угода або контракт між державою і приватним сектором для спільної реалізації інфраструктурних проектів із можливою передачею прав власності на отримані результати приватному секторові.
Фонд Східна Європа	Засноване на довгостроковому договорі співробітництво між організацією публічного сектора (наприклад, органом місцевого самоврядування чи центральним органом виконавчої влади) і приватною компанією або підприємцем щодо надання державних послуг і покращання інфраструктури на умовах створення протягом дії договору активів, що з моменту його закінчення передаються увласність державного чимуніципального партнера.

Узагальнюючи вищевказані підходи до трактування поняття державно-приватного партнерства, слід зазначити, що їх об'єднуючим елементом є співпраця державних інституцій та приватного сектора з метою задоволення суспільних потреб. Теоретично, така форма співробітництва є системою відносин між державними та приватним партнерами, у ході реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків,

відповідальності та винагород між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі.

На сьогодні існує Закон України «Про державно-приватне партнерство», який легалізує державно-приватне партнерство, визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі. У цьому законі визначено: «державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом» [57].

Основними ознаками державно-приватного партнерства є таке:

– сторонами державно-приватного партнерства виступають держава і приватний бізнес: 1) державний партнер – в особі держави Україна, територіальної громади, органів місцевого самоврядування; 2) на стороні приватного партнера виступають юридичні або фізичні особи – підприємці; взаємодія сторін закріплюється на офіційній, юридичній основі; взаємодія сторін має рівноправний характер та довгострокову перспективу;

– державно-приватне партнерство має чітко виражену публічну, суспільну спрямованість; у процесі співпраці сторін об'єднуються їх ресурси і внески;

– фінансові ризики і затрати, а також досягнуті результати розподіляються між сторонами у наперед визначених пропорціях; метою

такого партнерства є реалізація суспільно важливих проектів та програм у масштабах усієї країни або ж окремих регіонів;

- забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;

- внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством; поєднання ресурсів державного і підприємницького секторів для досягнення спільної мети; спрямованість на реалізацію спільних завдань та інтересів держави і підприємницького сектору [5, с.17];

- метою такого партнерства є реалізація суспільно-важливих проектів та програм у масштабах всієї країни або ж окремих регіонів [46];

- взаємодію сторін закріплюють на офіційній, юридичній основі, вона має рівноправний характер; має чітко виражену публічну, суспільну спрямованість; договір державно-приватного партнерства передбачає такі дії: планування, фінансування, будівництво, експлуатацію, модернізацію, управління або утримання інфраструктури чи надання суспільних послуг;

- у процесі реалізації державно-приватного партнерства сторони консолідуються, об'єднують ресурси і вклади, розділяють фінансові ризики і витрати, досягнуті результати діяльності розподіляються між сторонами у визначених наперед пропорціях;

- протягом усього терміну дії договору цільове призначення та форма власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності і які передані приватному партнеру, залишаються незмінними; дія договору державно-приватного партнерства має тривалий характер – від 5 до 50 років [69, с. 35];

- направленість на реалізацію спільних завдань та інтересів держави і підприємницького сектору [5, с.38].

Таким чином, можна акцентувати на характері фінансових відносин, оскільки саме фінансові відносини для різних типів державно-приватне партнерства можуть відрізнятися суттєвим, навіть принциповим чином.

Щодо розуміння природи державно-приватне партнерства у науці існують наступні підходи:

1) організаційний – система організаційних відносин між державним та приватним секторами економіки;

2) фінансовий – фінансова площина відносин партнерства: скороченні державного боргу, зменшенні тиску на державний бюджет через залучення приватного фінансування, покращенні співвідношення ціна/якість у наданні послуг тощо;

3) цільовий – розглядається як складова стратегії суспільного розвитку, що на основі співпраці держави і бізнесу забезпечує сталі темпи розвитку, зростання загальної ефективності капіталовкладень та досягнення інших цілей розвитку.

Перелік учасників державно-приватне партнерства є ознакою варіативного характеру, оскільки у найбільш спрощеному варіанті державно-приватного партнерств можна представити як двосторонні (держава-бізнес) відносини, проте практика показує, що ці відносини кожного разу поширюються на велику кількість інших учасників: комерційні і некомерційні організації, науково-дослідні та освітні установи, міжнародні організації та їхні дочірні структури, фінансові донори та агенти тощо [46, с. 150]. Щодо учасників державно-приватне партнерства та їх партнерських внесків то саме об'єднання сильних сторін держави і бізнесу дозволить покращити суспільний додрук.

Державно-приватне партнерство на загальнодержавному рівні переважно реалізується через створення національних туристичних організацій або аналогічних структур, які діють у національному масштабі. На цьому рівні здійснюються масштабні проекти просування країни як

перспективної туристичної дестинації. Такого роду партнерство розраховане на тривалу перспективу і не обмежується конкретними часовими рамками. Державно-приватне партнерство на регіональному (місцевому) рівні може бути реалізовано через створення туристичних кластерів, туристично-інформаційних центрів або регіональних туристичних офісів. Проектне (програмне) державно-приватне партнерство реалізується через виконання конкретних проектів [30].

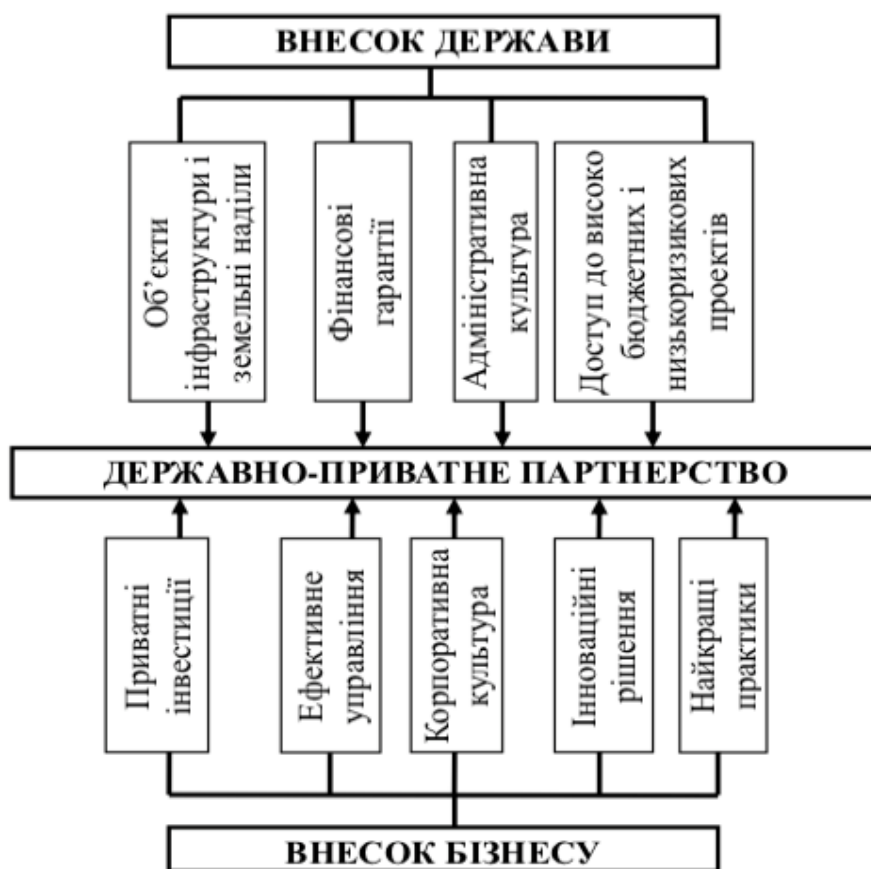

Рис.1.5. Учасники державно-приватне партнерства : держава і бізнесу та їх партнерські внески

Дослідження теоретичної площини дефініції «державно-приватне партнерство» дозволяє сформулювати власне визначення і розглядати таку форму взаємодії як співпрацю державного (органідержавної влади та органи

місцевого самоврядування) та приватного партнера у рамках встановлених законом та на основі поділу ризиків, збереженні юридичної рівності та адресності кожного проекту з метою забезпечення кращого результату, ніж без такої співпраці.

Саме залучення влади, бізнесу та громадськості до формування нових моделей розвитку сфери готельно-ресторанного господарства та туристичної галузі загалом в країні та регіонах України дозволить збалансувати витрати на природоохоронні та соціальні заходи з урахуванням можливостей місцевих бюджетів, приверне увагу громадськості до екологічних та соціально-економічних проблем, а також відкриє доступ до міжнародних грантів, безпроцентних і пільгових кредитів.

РОЗДІЛ 2

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО- РЕСТОРАННОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

2.1. Правові основи діяльності готельно-ресторанного бізнесу

Законодавча основа державного регулювання туристичної діяльності в Україні складається із нормативно-правових актів, які у своїй сукупності створюють умови для ефективної співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, місцевих органів, що здійснюють регулювання в галузі туризму та приватного сектору, а також розвитку туристичного бізнесу.

Базові правові, організаційні, економічні та соціальні засади діяльності готельно-ресторанного бізнесу визначаються Конституцією України; кодексами: Господарськоим, Цивільним, Податковим; законами України щодо готельно-ресторанної індустрії, галузеві стандарти та інші нормативно-правові акти. Основні нормативно-правові документи пов'язані з діяльністю готельно-ресторанного бізнесу можна класифікувати за їх правовим статусом та видом документа: закони України; постанови Кабінету Міністрів України, накази відомчого міністерства (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України), Державні національні стандарти (таб. 2.1).

До галузевих стандартів, які мають відношення до готельно-ресторанної діяльності належать також:

- ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення»;
- ДСТУ 3862-99 «Ресторанне господарство. Терміни та визначення»;
- ДСТУ ISO/TS 13811:2016 (ISO/TS 13811:2015, IDT). Даний стандарт містить рекомендації по розробці специфікацій, спрямованих на зниження негативного впливу і збільшення позитивного впливу закладів розміщення на навколишнє середовище.

Таблиця 2.1

Основні законодавчі акти, що регулюють діяльність готельно-ресторанного бізнесу в Україні

Вид закон. акту	Назва законодавчого акту
Закони України	Про туризм від 15.09.1995 № 324/95-ВР
	Про курорти від 5 жовтня 2000 року № 2026-ІІІ
	Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців від 15 травня 2003 року № 755-ІV
	Про захист прав споживачів від 12 травня 1991 року № 1023-ХІІ
	Про страхування від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР
	Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР
	Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ
	Про державно-приватне партнерство від 01.07.2010 № 2404-VI
	Про електронні документи та електронний документообіг від 22 травня 2003 року № 851-ІV
Постанови Кабінету Міністрів України	Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) від 29 липня 2009 р. № 803
	Про затвердження Правил роздрібної торгівлі алкогольними напоями від 30.07.1996 р. № 854
	Про затвердження Правил роздрібної торгівлі алкогольними напоями від 30.07.1996 р. № 854
	Про внесення змін до деяких актів КМУ щодо діяльності Міністерства культури та інформаційної політики від 1 липня 2020 р. № 561
	Положення про Державне агентство розвитку туризму України від 24 грудня 2019 р. № 1162
	Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 р. № 168-р
Накази Міністерства економічного розвитку і торгівлі України	Про затвердження Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства N 219 від 24.07.2002
	Про затвердження методичних рекомендацій щодо забезпечення якості та безпеки товарів і послуг підприємств ресторанного господарства від 22.07.2008 р. № 295
Державні національні стандарти	ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги»
	ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів»
	ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація заклади ресторанного господарства»

Формулюючи принципи державного управління у сфері туризму, всі вищезазначені нормативно-правові акти покладають на державу обов'язки сприяти ефективному розвитку туристичному бізнесу та його туристичній інфраструктурі; створювати відповідні умови для вдосконалення туристичних послуг; формувати на світовому рівні уявлення про Україну як країну з величезним потенціалом: історико-культурним та природно-ресурсним. Для розуміння правового регулювання туристичного бізнесу розглянемо основні законодавчі акти:

1.Податковий кодекс України. Податковий Кодекс регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [54].

2.Цивільний кодекс України. Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. До майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом. 16 січня 2003 року № 435-IV [84].

3.Господарський кодекс України. Цей Кодекс визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Відповідно до ст.2 кодексу учасники відносин у сфері господарюванняУчасниками відносин у сфері

господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [16].

4.Закон України «Про туризм». Цей Закон визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей. Він встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів та регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України.

5.Закон України «Про курорти». Цей Закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортів в Україні та спрямований на забезпечення використання з метою лікування і оздоровлення людей природних лікувальних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та їх охорони.

6.Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб, їхньої символіки (у випадках, передбачених законом), громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців.

7.Закон України «Про захист прав споживачів» регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює

права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів.

8.Закон України «Про страхування» регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та фізичних осіб.

9.Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» регулює відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та споживачами харчових продуктів і визначає порядок забезпечення безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, що виробляються, перебувають в обігу, ввозяться (пересилаються) на митну територію України та/або вивозяться (пересилаються) з неї.

10.Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Цей Закон регулює суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні.

Враховуючи стрімкий розвиток цифрового суспільства та економіки, схвалення урядом Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки площина взаємодії готельно-ресторанного бізнесу з учасниками економічних відносин переформатовується в електронний формат. На сьогодні, така інноваційна форма відносини, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, законами України «Про інформацію», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про державну таємницю», «Про телекомунікації», «Про електронний цифровий підпис», «Про захист персональних даних», «Про

електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги». Даний напрям зараз є особливо актуальним для бізнесу і публічних органів для побудови прозорих стосунків і зменшенню корупції при їх взаємодії.

За результатом аналізу нормативно-правової бази щодо діяльності готельно-ресторанного бізнесу в Україні нами виділено чотири напрями державного управління, які детально розкрито в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Напрями державного управління готельно-ресторанним бізнесом

	Назва напрямку
1	Пряма участь держави у розвитку готельно-ресторанного бізнесу
	<ul style="list-style-type: none"> – визначення правових засад здійснення виду діяльності «тимчасове розміщування й організація харчування»; – надання гарантій щодо захисту споживачів послуг (запровадження обов'язкового фінансового забезпечення відповідальності суб'єктів готельно-ресторанної індустрії); – залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій у розвиток індустрії готельно-ресторанних послуг, створення нових робочих місць, забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України; – забезпечення доступності послуг готельно-ресторанної індустрії для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб; – спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму і туристичної інфраструктури тощо.
2	Законодавче забезпечення готельно-ресторанного господарства, захист національного ринку сфери послуг і створення конкурентоспроможного національного продукту
	<ul style="list-style-type: none"> – нормативне регулювання відносин у сфері готельно-ресторанної індустрії; – створення сприятливих умов для розвитку готельно-ресторанного бізнесу шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання; – розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку.
3	Державний контроль за діяльністю суб'єктів господарювання в сфері готельно-ресторанної індустрії
	<ul style="list-style-type: none"> – визначення умов провадження таких видів діяльності як «тимчасове розміщування й організація харчування», стандартизації та сертифікації цих послуг; – визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців готельно-ресторанної індустрії; – встановлення системи статистичного обліку і звітності у сфері готельних та ресторанных підприємств; – організація здійснення контролю за якістю наданих послуг розміщення та харчування;

	– накладення стягнень і вжиття інших заходів за порушення законодавства в сфері готельно-ресторанної індустрії.
4	Захист добросовісної конкуренції на ринку готельно-ресторанних послуг й запобігання монополізму

Згідно законодавства держава для реалізації своєї політики, виконання програм економічного й соціального розвитку застосовує різноманітні засоби та механізми регулювання господарської діяльності). Основними спеціальними засобами державного управління суб'єктами готельно-ресторанної індустрії є:

- ліцензування та категорювання;
- сертифікація і стандартизація у сфері послуг;
- визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців сфери послуг;
- обмеження щодо здійснення торговельної діяльності;
- надання податкових пільг тощо.

Проведений аналіз існуючої нормативно-правової бази дав змогу встановити факт необхідності подальшого розширення та поглиблення правової основи функціонування готельно-ресторанної індустрії. До того ж,

глобалізаційні процеси української економіки і її туристичної складової вимагають гармонізації національного законодавства з європейським, де першочергово потрібно звернути увагу власників готельних-ресторанних комплексів на дотримання міжнародних стандартів, проведення сертифікації послуг українських туристичних підприємств відповідно до міжнародних стандартів ISO. На законодавчому рівні державі необхідно удосконалити умови ліцензування, стандартизації, сертифікації, категорювання, статистики та оподаткування.

2.2. Організаційна структура державного управління у сфері готельно-ресторанної послуг

В системі публічного управління окремою економічною сферою обов'язковою складовою є організаційна. Аналіз практичної сторони державного регулювання готельно-ресторанної індустрії неможливе без вивчення його організаційно площини, тому розглянемо організаційну структуру державного управління в туристичній галузі до якої належить дана сфера послуг. Досліджуючи еволюційний розвиток органів влади, слід зазначити, що до 1993 року центральна державна структура у сфері туризму була відсутня (таб.2.3).

Таблиця 2.3

Органи державного управління сферою туризму України

№ з/п	Роки	Центральний орган державної влади у сфері туризму
1	до 1989	Головне управління по іноземному туризму
2	1989 – 1993	Центральний орган виконавчої влади у сфері туризму відсутній
3	1993 – 2000	Державний комітет України по туризму
4	2000 – 2001	Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму
5	2001 – 2002	Державний департамент туризму
6	2002 – 2006	Державна туристична адміністрація
7	2006 – 2010	Міністерство культури і туризму
8	2010 – 2014	Міністерство інфраструктури (державне агентство з туризму та курортів)
9	2014 – 2019	Міністерство економічного розвитку та торгівлі України (Департамент з туризму і курортів)
10	2019	Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (департамент туризму та курортів)
11	4.12.2019 по т.ч.	Державне агентство розвитку туризму України

Складено автором згідно відомостей про центральні органи виконавчої влади України

Згідно табл. 2.3, туристична галузь України за останній час перетерпіла десять основних змін органів, відповідальних за її розвиток. Унаслідок

чергової адміністративної реформи сфера туризму з 4 грудня 2019 року підпорядкована Державному агентству розвитку туризму України (рис. 2.1).

На сьогоднішній день загальна система управління туристичною галуззю в Україні складається з трьох рівнів:

1) макроекономічний рівень : Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Державне агентство розвитку туризму України;

2) мезоекономічний: регіональні органи влади – департамент/відділ розвитку туризму обласні державні адміністрації;

3) мікроекономічний: підприємства й організації (союзи, асоціації), які функціонують у сфері туризму.

З кінця 2019 р. основним профільним органом, що регулює сферу туризму в Україні, є Державне агентство розвитку туризму України, яке відповідає за: 1) реалізацію державної політики у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів); 2) внесення на розгляд Міністра культури та інформаційної політики пропозицій щодо формування державної політики у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів). Державне агентство розвитку туризму України відповідно до покладених на нього завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністрові культури та інформаційної політики (далі – МКІП), бере участь у погодженні проектів законів, інших нормативно-правових актів, які надходять на погодження від інших міністерств та центральних органів виконавчої влади;

2) за дорученням Міністра культури та інформаційної політики в установленому порядку бере участь у діяльності міжнародних організацій та

забезпечує виконання зобов'язань, що випливають з членства в таких організаціях;

3) залучається до розроблення та виконання програм розвитку туризму і курортів в Україні;

4) розробляє та подає в установленому порядку Міністрові культури та інформаційної політики пропозиції щодо:

– організації обліку туристичних ресурсів України та забезпечення їх раціонального використання та охорони;

– визначення переліку посад фахівців туристичного супроводу та кваліфікаційних вимог до них;

– порядку створення та ведення Державного кадастру природних територій курортів;

– розроблення програм облаштування транспортних магістралей об'єктами туристичної інфраструктури;

– порядку оформлення ваучера на надання туристичних послуг та його використання;

5) забезпечує створення та ведення Державного кадастру природних територій курортів;

6) бере участь у створенні та веденні Державного кадастру природних лікувальних ресурсів;

7) здійснює відповідно до законодавства встановлення відповідних категорій об'єктам туристичної інфраструктури (готелям, іншим об'єктам, призначеним для надання послуг з розміщення, закладам харчування, курортним закладам тощо), видає свідоцтва про встановлення об'єктам туристичної інфраструктури відповідної категорії та веде реєстр свідоцтв про встановлення категорій об'єктам туристичної інфраструктури;

8) здійснює заходи щодо підвищення конкурентоспроможності туристичного ринку, в тому числі заходи, пов'язані з інтеграцією

національного туристичного ринку в єдиний європейський туристичний простір;

9) надає пропозиції та залучається до проведення досліджень туристичного ринку, підготовки та поширення інформації про Україну і її туристичні можливості на міжнародному туристичному ринку та всередині держави, зокрема шляхом організації презентацій про туристичні можливості України, робочих нарад, конференцій, семінарів тощо, а також участі у виставкових заходах як в Україні, так і за кордоном;

10) за дорученням Міністра культури та інформаційної політики бере участь у розробленні міжнародних договорів у сфері туристичної діяльності, готує та подає в установленому порядку пропозиції щодо їх укладення і денонсації, забезпечує виконання Україною зобов'язань за міжнародними договорами з питань, що належать до його компетенції;

11) за дорученням Міністра культури та інформаційної політики бере в установленому порядку участь у міжнародних заходах з питань туризму, міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;

12) залучається в установленому порядку до надання суб'єктам туристичної діяльності методичної, консультативної та іншої допомоги;

13) залучається до поширення соціальної реклами у сфері туризму та курортів;

14) забезпечує координацію діяльності курортних закладів (незалежно від форми власності), пов'язаної з використанням лікувальних ресурсів, а також діяльності підприємств, установ та організацій, які обслуговують курорти;

15) забезпечує розгляд клопотань про оголошення природних територій курортними;

16) погоджує клопотання про оголошення природних територій курортними з власниками чи користувачами земельних ділянок;

17) забезпечує розроблення проектів оголошення природних територій курортними;

18) організовує створення загальнодержавної інформаційної мережі у туристичній і курортній сфері;

19) забезпечує розвиток в'їзного та внутрішнього туризму та курортів;

20) вносить пропозиції МКІП щодо вдосконалення системи обліку, звітності та статистичної інформації у сфері туризму та курортів;

21) вносить пропозиції МКІП щодо розроблення стандартів, діяльності із сертифікації, проведення робіт з підтвердження відповідності у сфері туризму;

22) залучається до визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень у сфері туризму та проведення науково-дослідних робіт у сфері туризму;

23) бере участь у реалізації державної інвестиційної політики у сфері туризму та курортів;

24) видає ліцензії на право провадження туроператорської діяльності та веде ліцензійний реєстр суб'єктів туроператорської діяльності;

25) здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням туроператорами ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності;

26) здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю ДАРТ, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління;

27) здійснює функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;

28) здійснює інші повноваження, визначені законом [49].

На сьогодні складовими структури державного управління туризмом в Україні є комітету з питань готельного бізнесу та туризму; Верховна Рада, Державне агентство розвитку туризму України; державні області та міські адміністрації (управління/відділи розвитку туризму) (рис.2.2).

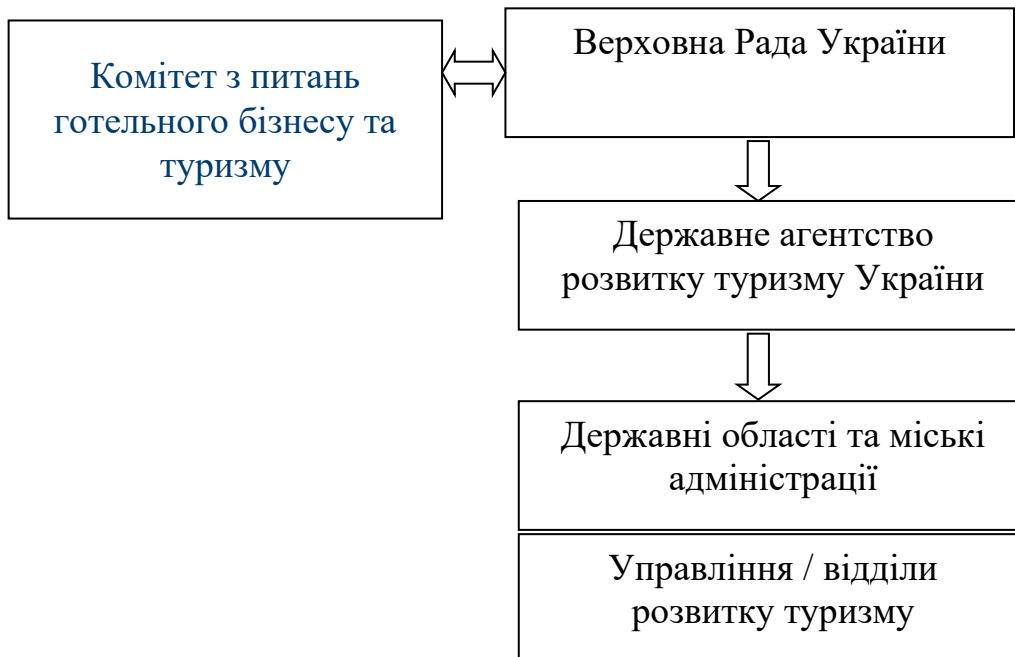

Рис. 2.2. Структура державного управління туризмом в Україні

Слід відзначити, що раніше в структурі міністерства економічного розвитку і торгівлі з метою розгляду наукових рекомендацій та проведення консультацій з формування та реалізації державної політики у сфері туризму та курортів, визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень у сфері туризму, організації наукових досліджень та проведення науково-дослідних робіт у цій сфері було створено наукову раду з туризму та курортів. Також в структурі функціонували: рада туристичних міст і регіонів, робоча група з питань знакування та маркування маршрутів активного туризму. У зв'язку з останньою реорганізацією наприкінці 2019 року – створення Державного агентства розвитку туризму України, інформації про існування вищезазначених дорадчих органів відсутня.

Таким чином, на сьогодні, систему органів публічної влади, що здійснюють державне управління у сфері готельно-ресторанних послуг, становить насамперед діяльність органів державної влади загальної компетенції (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні й місцеві органи виконавчої влади та інші органи в межах їх компетенції), та

спеціальної компетенції (Державне агентство розвитку туризму України, структурні підрозділи з питань туризму в складі обласних та міських державних адміністрацій).

2.3. Макроекономічний аналіз діяльності готельно-ресторанної індустрії

В Україні туризм є перспективним для економіки країни та стимулюючим для суміжних галузей економіки: транспорту, сфери послуг, торгівлі, зв'язку, сільського господарство, виробництво товарів туристичного призначення, будівництво тощо.

Україна посідає одне з провідних місць в Європі за кількістю об'єктів історико-культурної спадщини та має значний природно-ресурсний потенціал, що в загальному викликає значний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів. Щодо частки туризму у виробництві національного валового внутрішнього продукту, за останні роки, то вона складає близько 2%, і це показує, що Україна значно відстає від економічно розвинених держав світу у сфері туризму (в деяких країнах цей показник становить від 9 % та до 30 %, і є навіть більше 50%).

Для проведення макроекономічного аналізу діяльності вітчизняної готельно-ресторанної індустрії спочатку дослідимо показники туристичної галузі України використовуючи інформаційні матеріали органів статистики України та відомчого міністерства. За період 2012-2019 р.р. на ринку туристичних послуг в загальній кількості суб'єктів туристичної діяльності понад 70% становлять турагенти; 15-17 %, – туроператори, 5-8% – суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність. Кількість суб'єктів туристичної діяльності в Україні за останні шість років представлена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Суб'єкти туристичної діяльності

	Суб'єкти туристичної діяльності (усього) ¹ одиниць	У тому числі		
		туроператори	турагенти	Суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність
2012	5346	892	4002	452
2013	5711	945	4289	477
2014	3885	667	3069	149
2015	3181	500	2547	135
2016	3506	552	2803	151
2017	3469	498	2802	169
2018	4293	529	3764	199
2019	4664	538	4126	223

Складено автором за даними [74-80]

В Україні найбільше суб'єктів туристичної діяльності було у 2013 році (5711), а починаючи з 2014 року присутнє зменшення цього показника. Найменше суб'єктів, які займалися туристичною діяльністю було у 2015 році (3181), а починаючи з 2016 року відбувається їх повільне зростання на 10%, а у 2018-2019 роках – значне збільшення. Щодо кількості туроператорів та турагентів, то ситуація повторюється, і значна частина всіх туроператорів зареєстровані у м. Києві і це понад 60% від загальної кількості вітчизняних туроператорів. Кількість туристів, обслугованих суб'єктами господарювання вітчизняної туристичної галузі коливається від 2019576 осіб у 2015 році до 5236249 осіб у 2019 році з присутньою позитивною динамікою протягом останніх чотирьох років.

Загальна кількість туристів, обслугованих суб'єктами господарювання вітчизняної туристичної галузі коливається від 2019576 осіб у 2015 році до 5236249 осіб у 2019 році з присутньою позитивною динамікою протягом останніх чотирьох років. Динаміка чисельності туристів, обслугованих туроператорами та турагентами представлена на рисунку 2.3.

Рис. 2.3. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами за 2012-2019 роки

Протягом періоду дослідження (2016-2019 р.р.) відбувається збільшення кількості туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, що є позитивним для вітчизняної галузі туризму, особливо слід виділити значне збільшення туристів протягом у 2019 році – на 70 % у порівнянні з минулим роком. Найбільше туристів протягом 2019 року обслужили туроператори та турагенти: м. Київ – близько 70% загальної кількості туристів, Львівська обл. – 6,1%, Івано-Франківська – 2,6%, Дніпропетровська – 1,8%.

Одним із показників діяльності сфери туризму є податкові надходження від суб'єктів туристичної діяльності. За 1 півріччя 2019 року від юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які здійснюють туристичну діяльність сплачено до бюджету 2 194,5 млн. грн., що на 15,4 % більше, ніж у 2018 році. При цьому обсяг платежів від юридичних осіб збільшився на 13,4%, а від фізичних осіб-підприємців – на 38,5%.

Таблиця 2.5

**Сплата суб'єктами туристичної діяльності податкових платежів до
зведеного бюджету, млн. грн.**

Суб'єкти туристичної діяльності	Період					
	2017	2018	6 міс. 2017	6 міс. 2018	6 міс. 2019	6 міс. 2018/ 6 міс. 2019, %
Юридичні особи	3 225,7	3 845,1	1 454,9	1 748,8	1 982,3	13,4
Фізичні особи - підприємці	273,1	377,1	107,5	153,2	212,2	38,5
Всього	3 498,8	4 222,2	1 562,3	1 902,0	2 194,5	15,4

Протягом першого півріччі 2019 року сума податкових платежів від юридичних осіб та фізичних осіб–підприємців, які здійснюють туристичну діяльність, склала 2 194,5 млн грн, що на 15,4% більше, ніж у I півріччі 2018 року (у I півріччі 2018 року – 1 902,0 млн грн).

За результатом проведеного аналізу туристичної галузі, слід відзначити наступне:

1) протягом досліджуваного періоду присутнє коливання показників діяльності, а починаючи з 2017 року є їх позитивна динаміка;

2) за останні три роки збільшились надходження від сплати туристичного збору до місцевих бюджетів коштів в середньому на 30% щорічно;

3) зросли надходження до зведеного бюджету від діяльності суб'єктів туристичної діяльності (щорічно в межах 20-40%);

4) щорічно збільшуються розрахунки суб'єктів туристичної діяльності з державним бюджетом.

Таким чином галузь розвивається і підвищує свій рейтинг в економічному потенціалі України.

Оцінки стану розвитку готельно-ресторанного господарства в Україні проводимо на основі статистичних даних суб'єктів господарювання за видом економічної діяльності «Тимчасове розміщення й організація харчування». Слід зазначити, що починаючи з 2019 року органи статистики публікують результати статистичних обстежень за двома напрямками «Тимчасове розміщення» та «Діяльність із забезпечення стравами та напоями».

Одним із показників, який характеризує сферу готельно-ресторанних послуг є кількість суб'єктів господарювання, зайнятих та найманих працівників за видом економічної діяльності «Тимчасове розміщування та організація харчування». Динаміка кількості суб'єктів господарювання тимчасового розміщування й організації харчування предсталена у таблиці 2.6.

Кількість суб'єктів господарювання, зайнятих та найманих працівників за видом економічної діяльності «Тимчасове розміщування та організація харчування» в Україні за 2013-2018 рр. коливається: зростання присутнє протягом 2013 – 2015 роки і 2018 році, а спад – у 2016-2017 роках. При цьому, у 2018 році зросла загальна кількість підприємств і дорівнює 7535 одиниць, що складає 12,2 % у їх загальній кількості.

Таблиця 2.6

Кількість суб'єктів господарювання, зайнятих та найманих працівників за видом економічної діяльності «Тимчасове розміщування та організація харчування» в Україні за 2013-2018 рр.

Роки	Кількість суб'єктів господарювання, одиниць		
	Усього	у тому числі	
		підприємства	фізичні особи-підприємці
2013	52077	10096	41981

2014	57553	7885	49668
2015	58436	7700	50736
2016	57696	6544	51152
2017	57578	7285	50293
2018	61761	7535	54226

Підготовлено автором за даними [75-80]

Понад 80 % суб'єктів господарювання за видом цим видом економічної діяльності це фізичні особи-підприємці, юридичні особи – близько 13 %. Динаміку кількісного розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства у розрізі фізичні особи-підприємці та підприємства (юридичні особи) за 2013-2018 рр. представлено у вигляді діаграми (рис. 2.4)

Протягом 2014-2018 рр. спостерігається тенденція до збільшення частки фізичних осіб-підприємців, в той же час, кількість суб'єктів господарювання, зареєстрованих саме як юридичні особи знижується і у 2018 році складає 12,2 % у загальній кількості суб'єктів господарювання за видом економічної діяльності «Тимчасове розміщування й організація харчування». Значна перевага у кількості - фізичних осіб-підприємців завдяки наявності в Україні спрощеної системи оподаткування, яка створює полегшує умови ведення обліку та складання звітності, зменшує навантаження на бізнес. Слід також відмітити закономірність між кількістю підприємств та кількістю зайнятих та найманих працівників.

Рис. 2.4. Кількість суб'єктів господарювання за видом економічної діяльності «Тимчасове розміщування й організація харчування», одиниць

Характерний показником для підприємств сфери послуг є обсяг виробленої продукції. За період досліджування, для всіх суб'єктів господарювання (підприємств та фізичних осіб-підприємців) даної сфери цей показник має спад в 2014 р., а починаючи з 2015 року і по теперішній час присутнє поступове помірне зростання (рис. 2.5).

За результатом діяльності суб'єктів господарювання з тимчасового розміщування й організації харчування починаючи з 2015 року відбується щорічне зростання обсягу виробленої продукції в середньому на 30 %.

Рис. 2.5. Обсяг виробленої продукції суб'єктів господарювання з тимчасового розміщування й організації харчування 2013-2018 рр.

Питома ваги обсягу виробленої продукції суб'єктами сфери послуг з тимчасового розміщування й організації харчування у загальному обсягу виробленої продукції по Україні складає в середньому по підприємствах – 0,7 %, фізичні особи-підприємці – 3,3 %. Понад 60 % виробленої продукції забезпечили підприємства, менше 40 % – фізичні особи-підприємці.

Позитивна динаміка присутня в діяльності суб'єктами господарювання з тимчасового розміщування й організації харчування за останні 4 роки (2015-2018 рр.) щодо обсягу реалізованої продукції – щорічне зростання в межах 20-30 %. Значне зменшення цього показника відбулося у 2014 році – на 25,1%. Питома ваги обсягу реалізованої продукції суб'єктами сфери послуг з тимчасового розміщування й організації харчування у загальному обсягу реалізованої продукції по Україні складає в середньому по підприємствах – 0,6 %, фізичні особи-підприємці – 3,4 % (рис. 2.6).

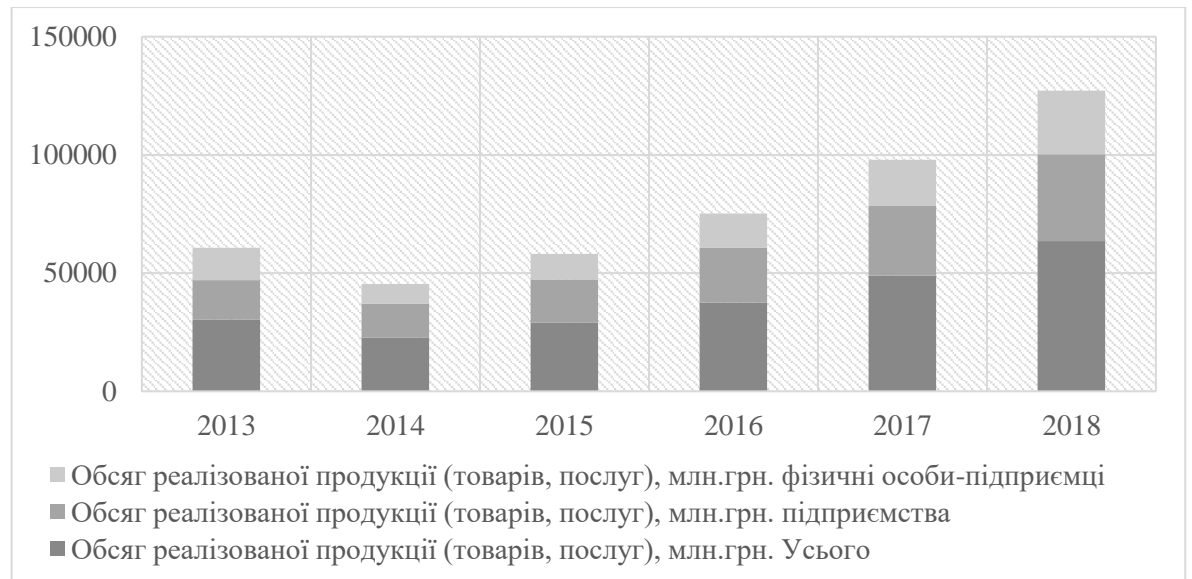

Рис. 2.6. Обсяг реалізованої продукції суб'єктів господарювання з тимчасового розміщування й організації харчування 2013-2018 рр.

Протягом період дослідження, починаючи з 2015 року присутнє щорічне збільшення обсягу реалізованої продукції суб'єктами господарювання з тимчасового розміщування й організації харчування – в середньому на 25%. Більшу частину реалізованої продукції від загального обсягу продукції забезпечили підприємства – близько 60 %.

Наступним економічним показником, який характеризує діяльність суб'єктів підприємницької діяльності належить кількість працюючих працівників. Слід зазначити, що частка зайнятих працівників у суб'єктів господарювання з тимчасового розміщування й організації харчування у загальній кількості суб'єктів господарювання України незначна і складає в середньому 3% в групі підприємств та 5 % серед фізичних особи-підприємців (рис.2.7).

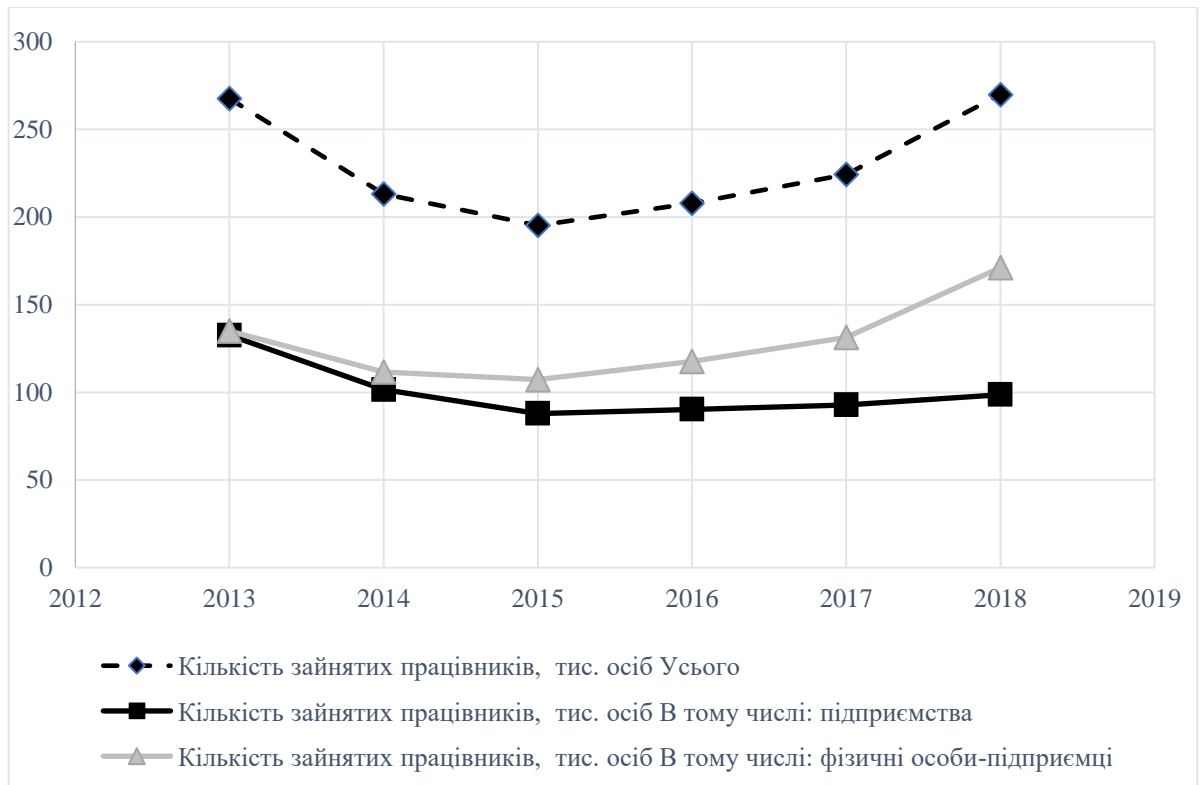

Рис.2.7. Динаміка кількості зайнятих працівників за видом економічної діяльності «Діяльність із забезпечення стравами та напоями» в Україні за 2013-2018 рр.

Загальна кількість зайнятих працівників у сфері з тимчасового розміщення й організації харчування коливається: зменшується протягом 2014-2015 років та зростає починаючи з 2016 року і найбільше зростання присутнє у 2018 році - на 20 % у порівнянні з минулим роком.

Проведений аналізу діяльності суб'єктів господарювання з тимчасового розміщення й організації харчування за 2013-2018 роки дозволяє нам зазначити наступне:

- загальна кількість суб'єктів даного виду діяльності змінюється : зростає у 2013-2015 років, спає у 2016-2017 роках і з 2018 року присутнє збільшення;

- обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) починаючи з 2015 року і по теперішній час збільшується, і щорічне зростання становить в

середньому 30 %; понад 60 % виробленої продукції забезпечують підприємства;

- обсяг реалізованої продукції за останні 4 роки (2015-2018 рр.) збільшувався в межах 20-30 %;

- суттєве зменшення обсягу виробленої та реалізованої продукції – майже на 25 % присутнє у 2014 році;

- кількість зайнятих працівників протягом 2013-2018 років коливається: зменшення присутнє у 2014-2015 роках, а збільшення розпочинається з 2016 року і у 2018 року даний показник перевищує минулий на 20 %.

Отже, туризм в Україні, за наявності суттєвих історико-культурних та природно-рекреаційних ресурсів, на сьогодні, є однією з найбільш перспективних галузей вітчизняної економіки. Поступове відновлення туристичної галузі сприяє зростанню надходжень до бюджетів різного рівня, збільшенню кількості робочих місць. Однією із основних складових туристичної інфраструктури є готельно-ресторанне господарство, яке забезпечує туристів тимчасовим розміщенням та харчуванням. Обсяг виробленої та реалізованої продукції сфери послуг помірно зростає, що вказує на розвиток даного сектору інфраструктури туризму.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПОСЛУГ

3.1. Стратегічні документи розвитку туризму в Україні

Основним документом, який визначає вектор руху України до сталого розвитку країни є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [72]. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. За таких цілей, вдосконалення заплановано за векторами: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості, в рамках яких передбачається реалізація 62 реформ і програм розбудови держави.

У четвертому векторі гордості Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» виділено питання щодо розвитку туристичної галузі, де передбачено реалізацію Програми розвитку туризму. Однією із першочергових програм реалізації даної Стратегії визначено програму популяризації України у світі, яка фокусується на забезпеченні формування і просування бренд-меседжів про Україну: Україна – країна свободи і гідності; Україна – країна, що реформується, незважаючи на виклики; Україна – хаб для інвестицій; Україна – країна високих технологій та інновацій; Україна – країна, приваблива для туризму; Україна – країна із визначними культурними та історичними традиціями.

Щодо стратегій регіонального рівня, то слід виділити Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року [24], де питанню туристичної індустрії приділено особливу увагу. У Стратегії зазначається, що підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів здійснюватиметься шляхом виконання завдань щодо раціонального

використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій, а саме:

- збереження в регіонах біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, земельних та водних ресурсів, формування національної екомережі;

- раціональне використання рекреаційних ресурсів територій та об'єктів природно-заповідного фонду для формування економічного середовища та розвитку сфери зайнятості населення в регіонах;

- визначення економічного механізму стимулювання розвитку природно-заповідного фонду України;

- підвищення рівня обізнаності населення щодо цінностей територій та об'єктів природно-заповідного фонду і залучення населення до управління ними;

- збереження історико-культурних цінностей та природної спадщини, забезпечення в регіонах доступності до культурної та природної спадщини;

- залучення інвестицій у створення електронних каталогів музейних експонатів, пам'яток історії та монументального мистецтва, архітектури, археології;

- створення умов для збереження в регіонах самобутньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин;

- застосування об'єктів культурної спадщини для провадження туристичної діяльності;

- розвиток зеленого туризму в сільській місцевості;

- удосконалення нормативно-правової бази розвитку туризму та курортів, зокрема шляхом розроблення і затвердження Державної цільової програми розвитку туризму і курортів України на період до 2022 року;

- створення якісного туристичного продукту на основі раціонального використання туристичних ресурсів, визначення зон пріоритетного розвитку туризму шляхом туристичного районування регіонів;
- формування позитивного іміджу регіонів у сфері туризму на зовнішньому та внутрішньому туристичному ринку;
- створення загальнодержавної інформаційної мережі у сфері туризму та курортів, зокрема шляхом розвитку відповідної мережі інформаційних центрів у регіонах [24, с.14].

Праналізувавши вищезазначені стратегії, слід відзначити, що в цих стратегічних документах фундаментальним питанням є підвищення ефективності використання внутрішніх ресурсів країни та регіонів і при цьому акцент зроблено на розвиток туристичної сфери.

Знаковою подією для вітчизняної туристичної галузі стало схвалення Урядом Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року (2017 р.). Цей стратегічний документ був прийнятий у зв'язку з погіршенням діяльності галузі та зменшенням її частки у національному валовому внутрішньому продукті. За таких умов та враховуючи перспективність туристичної галузі за наявності значного туристичного потенціалу в Україні було розроблено та прийняло цю галузеву стратегію. Метою реалізації Стратегії є формування сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та курортів згідно з міжнародними стандартами якості та з урахуванням європейських цінностей, перетворення її на високорентабельну, інтегровану у світовий ринок конкурентоспроможну сферу, що забезпечує прискорення соціально-економічного розвитку регіонів і держави в цілому, сприяє підвищенню якості життя населення, гармонійному розвитку і консолідації суспільства, популяризації України у світі [71]. Як зазначається в Стратегії, умовами сталого розвитку сфери туризму та курортів є:

- забезпечення координуючої ролі держави в реалізації національної туристичної політики із застосуванням принципів державно-приватного

партнерства, організації наукових досліджень, розвитку людського потенціалу;

- концентрація ресурсів держави на пріоритетних завданнях розвитку сфери туризму та курортів;

- створення загальнодержавної інформаційної системи у сфері туризму та курортів та її інтеграція до світової інформаційної туристичної мережі;

- удосконалення законодавства з питань регулювання суспільних відносин у сфері туризму та курортів;

- сприяння розвитку міжрегіонального та міжнародного співробітництва у сфері туризму та курортів;

- удосконалення на постійній основі бізнес-клімату та розвиток добросовісної конкуренції;

- запровадження інституту саморегульованих організацій у сфері туризму та курортів (створення національної туристичної організації);

- розроблення національних стандартів відповідно до міжнародних стандартів;

- популяризація нашої держави у світі та просування якісних національних туристичних продуктів у світовому інформаційному просторі;

- розвиток туристичних територій [71].

Для вітчизняної туристичної сфери дана Стратегія окреслила основні завдання, які стоять перед галуззю, а саме:

- визначення законодавчих, інших нормативно-правових, соціально-економічних, організаційно-управлінських засад з метою удосконалення туристичної діяльності та розвитку курортної діяльності;

- підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері туризму і курортів, формування і впровадження ефективної моделі державного управління з метою узгодження та забезпечення захисту інтересів учасників туристичної та курортної діяльності;

– посилення ролі громадських організацій в утвердженні принципів розвитку туризму і курортів, удосконалення наявних і запровадження нових механізмів взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, наукових установ і навчальних закладів;

– формування туристичного і курортного простору з метою раціонального та ефективного використання туристичних, природних лікувальних та рекреаційних ресурсів шляхом створення та забезпечення функціонування зон розвитку туризму і курортів;

– забезпечення безпеки туристів і осіб, що подорожують, а також громадян, що потребують медичної реабілітації, захисту їх прав та законних інтересів;

– сприяння вихованню дітей і молоді на засадах патріотизму;

– сприяння поліпшенню інвестиційного клімату у сфері туризму і курортів;

– раціональне використання фінансових і матеріальних ресурсів у туристичній та курортній діяльності;

– забезпечення ефективності та конкурентоспроможності курортної діяльності;

– створення нових робочих місць, забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва у сфері туризму і курортів, розширення сфери зайнятості сільського населення у туристичній та курортній діяльності;

– створення рівних умов для всіх суб'єктів туристичної та курортної діяльності, передумов для розвитку ефективного і прозорого туристичного та курортного ринку;

– удосконалення сучасного державного обліку, посилення контролю за туристичною та курортною діяльністю [71].

Впровадження Стратегії буде здійснюється за наступними напрямками:

1) безпека туристів, 2) нормативно-правова база сфери туризму та курортів, 3) гармонізація національних стандартів у сфері туризму та курортів з міжнародними стандартами, 4) лібералізація та ефективне регулювання провадження підприємницької діяльності у сфері туризму та курортів, 5) розвиток туристичної інфраструктури, 6) розвиток людських ресурсів, 7) маркетингова політика розвитку туризму та курортів України.

Окрім Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020, Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року урядом прийняті інші стратегічні документи суміжних галузей економіки, які безпосередньо мають відношення до сфери туризму та формують туристичну інфраструктуру України, а саме:

- Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року;
- Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року;
- Транспортна стратегія України на період до 2020 року;
- Державна цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010-2019 роки;
- Державна цільова програма розвитку аеропортів на період до 2023 року;
- Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки;
- Національна стратегія з оздоровчої рухової активності на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація».

Результатом виконання вищезазначених стратегічних документів є підвищення конкурентоспроможності українських туристичних продуктів,

створення нових робочих місць, побудова сучасної туристичної інфраструктури, популяризація туристичної України на світовому ринку туризму. Досягнення стратегічних цілей можливе за активної участі публічних органів, неурядових організацій та бізнесу. У Стратегії зазначено, що: «Єдиний шлях розв'язання системних проблем у сфері туризму – це стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України [71, с.2]. Саме ефективна взаємодія механізмів державного регулювання: правового, організаційного, економічного, фінансового спроможна забезпечити досягнення цілей Стратегії. У Стратегії розкрито механізми державного регулювання туризмом, а саме:

1). Правовий механізм орієнтований на дотримання учасниками процесу реалізації Стратегії принципів конституційності, законності та прозорості. Основними інструментами правового механізму повинні бути нормативно-правові акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

2). Організаційний механізм спрямований на забезпечення принципів партнерства та співробітництва органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, представників бізнесових та наукових кіл, громадських організацій. Чітке визначення завдань учасникам реалізації Стратегії дасть змогу розподілити відповідальність за прийняття рішень та їх виконання. Основними складовими організаційного механізму є:

– план заходів з реалізації Стратегії, який дасть змогу із застосуванням установлених показників розвитку провести оцінку досягнення цілей Стратегії шляхом проведення моніторингу та визначення ефективності

впливу заходів, що здійснюються на державному, регіональному та місцевому рівні;

- цільові та регіональні програми розвитку сфери туризму та курортів;
- договори, що укладаються, в тому числі на засадах державно-приватного партнерства.

3). Економічний механізм забезпечує дотримання принципів сталого розвитку територій та утримання високого рівня конкурентоспроможності шляхом:

- використання інструментів для формування сприятливих умов для залучення інвестицій у туристичну галузь;
- надання підтримки вітчизняному виробнику туристичної продукції;
- сприяння фінансовому оздоровленню підприємств туристичної галузі;
- впровадження сучасних інформаційних та маркетингових технологій.

4). Фінансовий механізм забезпечує реалізацію принципів прозорості та передбачуваності дій органів державної влади з розподілу коштів державного бюджету, інвестицій, грантів міжнародних організацій, залучення кредитів банків та небанківських установ, коштів недержавних цільових фондів, лізингових компаній.

З метою реалізації положень Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року та врахування стан сфери туризму, зумовлений кризою, викликаною поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19 у листопаді 2020 року Державне агентство розвитку туризму в Україні започаткувало підготовку відповідного Плану на 2021 рік. Пропозиції до проекту Плану на 2021 рік та зміни до Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року приймалися до 20 листопада 2020 року.

Отже, в сучасних умовах діяльності суб'єктів туристичної інфраструктури, формування стратегічного управління їх розвитком є визначальним напрямком розвитку туристичної індустрії, тому використання його як базового в системі управління неодмінно приведе до зростання економічної активності у туристичній індустрії, і як наслідок виведе Україну на провідне місце в світовому туристичному просторі.

3.2. Державно-приватне партнерство в готельно-ресторанній індустрії

На сьогодні, однією із найважливіших проблем сфери готельно-ресторанних послуг України є відсутність державної підтримки (в т.ч. фінансової) щодо розвитку даної складової вітчизняної туристичної інфраструктури. Дослідження передової світової практики показують, що максимальний ефект в розвитку туристичної інфраструктури можна досягти лише за умов співпраці органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських і професійних організацій та підприємницьких структур. Тому особливої уваги, щодо розбудови готельно-ресторанного господарства, потребує питання співробітництва публічних органів та приватного сектору економіки – на правах інвестора.

Розвиток форми державно-приватного партнерства може суттєво змінити ситуацію у вітчизняній сфері туризму, а застосування такого підходу в державному управлінні може стати вагомим важелем відтворення вітчизняної готельно-ресторанної індустрії. До такої форми партнерської взаємодії держави і бізнесу у сфері туризму спонукають такі обставини як:

- 1) держава не має достатньо коштів для розвитку і підтримки туристичної інфраструктури, велика частина якої знаходиться в державній власності;

2) в розвинених країнах протягом останніх років значно зменшилось втручання держави в економічні процеси;

3) приватний бізнес вважається більш ефективним власником, де має за мету – отримання прибутку і бути конкурентоспроможним на ринку туристичних послуг. Слід зазначити, що однією із головних умов такого співробітництва є узгодження інтересів його учасників, що в свою чергу реалізувати власні потреби з мінімальними втратами і одержати вигоди.

Щодо практичної сторони реалізації такої форми співпраці, слід відмітити, що на сучасному етапі розвитку туристичної інфраструктури та її складової – готельно-ресторанного господарства впровадження державно-приватного партнерства знаходиться на досить ранній стадії становлення. І причиною такого стану є негативні чинники, як виділила дослідник О.Г.Павлова (таб.3.1).

Таблиця 3.1

Проблем, які перешкоджають розвитку державно-приватного партнерства у Україні [45]

	Суть проблеми
1	відсутність досвідчених кадрів, які могли б рухати державно-приватне партнерство – як з боку бізнесу, так і держави;
2	відсутність проектів, привабливих і відповідних до вимог банків;
3	неготовність приватного сектору: невелика кількість приватних операторів у вкрай невеликій кількості секторів.
4	неготовність органів влади до партнерських відносин і реалізації проектів державно-приватного партнерства;
5	прогалини й обмеження законодавства (зокрема, концесійного), відсутність правозастосовної практики;
6	недостатня регіональна активність в ініціюванні проектів та їх виконанні;
7	неготовність інвестувати в довгострокові проекти.

До цього переліку, на нашу думку, слід додати також відсутнє єдине концептуальне бачення пріоритетів розвитку державно-приватного партнерства, відсутність прозорих процедур конкурсного добору та

механізмів контролю за виконанням зобов'язань партнерської співпраці; неготовність органів державної влади і місцевого самоврядування до реалізації проектів державно-приватного партнерства.

Основна причина слабого розвитку державно-приватного партнерства у Україні у готельно-ресторанного бізнесу та галузі туризму в цілому є нерозвиненість нормативно-правової бази.

В Україні прийнято низку законів, що регулюють сферу державно-приватне партнерство, зокрема, це закони України «Про державно-приватне партнерство», «Про концесію», «Про оренду державного та комунального майна», «Про передачу об'єктів права державної і комунальної власності», «Про інвестиційну діяльність». У чинному законодавстві: 1) зазначено, що державно-приватне партнерство застосовується в таких сферах, як туризм, відпочинок, рекреація, культура, управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини; 2) визначено загальні засади оренди і передавання права власності об'єктів державного та комунального майна, що надають культурні послуги; 3) задекларовано пільгові умови інвесторам, які здійснюють інвестиційну діяльність у галузі культури та охорони культурної спадщини.

За результатом досліджень розвитку державно-приватного партнерства в Україні національним інститутом стратегічних досліджень (публікація 2020 року) відзначено, що у діючих законодавчих актах не визначено специфіку державно-приватного партнерства у сфері культури, коли, крім отримання прибутку, важливе значення має чинник збереження й розвитку культурного та людського капіталу [9]. Дане зауваження має пряме відношення по сфері туризму, і воно повинно бути враховане в вітчизняних законодавчих актах.

Основні принципи здійснення державно-приватного партнерства визначені законом України «Про державно-приватне партнерство», а саме:

- рівність перед законом державних та приватних партнерів;

- заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів;
- узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди;
- забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;
- незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, переданих приватному партнеру;
- визнання державними та приватними партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного у рамках державно-приватного партнерства;
- справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства;
- визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, встановлених законом [63].

Щодо застосування державно-приватного партнерства у галузі туризму та в т.ч. готельно-ресторанній індустрії, то це можуть бути: спільне підприємство, концесія, оренда, приватизація, національні проекти, спеціалізовані економічні зони, договір управління об'єктами державної чи комунальної власності. Можливі форми державно-приватного партнерства у сфері туристичних послуг представлено у таблиці 3.2.

Учасниками проектів державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанного господарства з боку держави можуть виступати: уряд, органи місцевого самоврядування, громади, департаменти, ради, управління, відомства з розвитку туризму; галузеве міністерство (станом на

01.12.2020 це Міністри культури та інформаційної політики в особі Державного агентства розвитку туризму України). Партнером з боку бізнесу можуть бути представники туристичної інфраструктури: постачальники туристичних послуг (туристичні оператори та агенти), засоби розміщення, харчування та екскурсійного обслуговування, транспортні та транспортно-туристичні підприємства, маркетингові, управлінські та тренінгові компанії

Таблиця 3.2

Форми державно-приватного партнерства у туристичній сфері [70]

Форма	Право власності	Оперативне управління	Джерела фінансування	Тривалість договору
Спільне підприємство	Держава / приватний партнер	Держава / приватний партнер	Держава / приватний партнер	Строк, визначений договором
Концесія	Держава / приватний партнер	Приватний партнер	Приватний партнер	25-30 років
Оренда	Держава	Приватний партнер	Приватний партнер	Не менше 5 років
Приватизація	Приватний партнер	Приватний партнер	Приватний партнер	Необмежено
Національні проекти	Держава / приватний партнер	Держава / приватний партнер	Держава / приватний партнер	Строк, визначений програмою, проектом
Спеціальні економічні зони	Держава / приватний партнер	Держава / приватний партнер	Держава / приватний партнер	Строк функціонування спеціальної економічної зони
Договір управління об'єктами	Держава	Приватний партнер	Держава / приватний партнер	Строк, визначений договором

Границі відповідальності у проектах державно-приватного партнерства у туристичній інфраструктурі змістовно дослідила та окреслила їх науковець К.В.Гороховська (таб.3.3).

Слід зазначити, що в процесі проектування державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанного бізнесу окрім вищезазначеного поділу відповідальності держави та приватного сектору слід виділити спільні повноваження, а саме: розподіл ризиків за спільним проектом розвитку сфери готельних та ресторанних послуг, формування кадрового потенціалу, виготовлення рекламної продукції, інформаційно-аналітичне забезпечення.

Таблиця 3.3

Розподіл відповідальності держави та приватного сектору у туристичній індустрії

Держава	Приватний сектор
1. Розробка загального бачення розвитку туризму.	1. Усвідомлення питань довілля і соціальних питань держави та місцевих спільнот.
2. Створення та забезпечення сприятливого середовища розвитку туристичної сфери.	2. Розвиток навичок і бажання використовувати компетенції, доступ до фінансів для розвитку та надання туристичних послуг.
3. Пропозиція тимчасово вільного капіталу та сприяння інвестиціям.	3. Узяття колективної відповідальності за поширення та застосування на практиці галузевих стандартів.
4. Забезпечення належної інфраструктури та її утримання.	4. Сприяння збереженню культури, традицій та довілля.
5. Формування належних умов для стимулювання сталого розвитку туризму.	5. Залучення місцевих громад до розвитку туризму.
6. Створення належної законодавчої бази.	6. Розробка заходів для здійснення навчання та перепідготовки фахівців.
7. Здійснення спільних дослідницьких ініціатив співпраці з приватним сектором.	7. Співпраця з урядом задля забезпечення безпеки туристів.
	8. Використання технологій з метою підвищення ефективності, туристичного маркетингу та навичок з якості послуг.

Слід зазначити, що в процесі проектування державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанного бізнесу окрім вищезазначеного поділу відповідальності держави та приватного сектору слід виділити спільні повноваження, а саме: розподіл ризиків за спільним проектом розвитку сфери

готельних та ресторанних послуг, формування кадрового потенціалу, виготовлення рекламної продукції, інформаційно-аналітичне забезпечення.

Таким чином, розвиток у сфері готельно-ресторанного господарства України державно-приватного партнерства потребує свідомого використання даної форми співпраці з елементами європейського досвіду партнерства у різноманітних його формах.

Впровадження державно-приватного партнерства у сферу готельно-ресторанної індустрії забезпечує вагомі переваги як для публічних органів так і для бізнесу (таб.3.4).

Таблиця 3.4

Переваги застосування державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанної індустрії

Переваги для публічних органів	Переваги для приватного сектору
<ul style="list-style-type: none"> – залучення додаткових фінансових ресурсів (приватні інвестиції) і сучасного матеріально-технічного обладнання; – підвищення економічної і бюджетної ефективності проектів; – розподіл ризиків під час реалізації проектів; – залучення управлінського й інтелектуального капіталу приватного сектору; – зниження частки бюджетного фінансування, самоокупність певних напрямів діяльності публічних органів; – висока репутація в очах громадян та бізнесу; – підвищення рейтингу органів влади відповідно до критеріїв міжнародних і національних рейтингів публічних органів; – активна участь бізнесу у формуванні державної політики у сфері туризму, побудова громадського суспільства; 	<ul style="list-style-type: none"> – підтримка держави в реалізації спільних проектів державно-приватного партнерства, розподіл ризиків у процесі їх реалізації і експлуатації; – прозорість процедур, чітка регламентація процесу реалізації проекту; – можливість залучення кредитів під гарантії держави для реалізації проектів державно-приватного партнерства з підприємствами туристичної інфраструктури; – залучення наукового й інтелектуального капіталу сектору вищої освіти за напрямом, доступ до передових наукових досліджень та можливість їх апробації в умовах ринку; – податкові пільги під час реалізації проектів державно-приватного партнерства; – підвищення репутації в суспільстві завдяки спільним проектам; – отримання нових знань і нових «ефектів» від спільної діяльності; доступ до передових наукових досліджень, можливість їх апробації в умовах ринку»

Перелік вищезазначених переваг не лише підкреслює наявність взаємної вигоди для всіх учасників державно-приватного партнерства у сфері

готельно-ресторанних послуг, а також позитивний соціальний ефект в суспільстві. Запровадження інструментів державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанних послуг може стати одним із пріоритетів урядових стратегічних програм та індикатором успішної взаємодії приватних та публічних суб'єктів в Україні.

3.3. Напрями вдосконалення державного управління сферою готельних та ресторанных послуг

Розвиток готельно-ресторанного господарства в Україні, перетворення даної сфери послуг на джерело вагомих стабільних надходжень до бюджетів різних рівнів, підвищення національного туристичного іміджу у світі вимагає в першу чергу вдосконалення державного управління туристичною галуззю і її складовою – готельно-ресторанною індустрією.

На сьогодні в Україні не повному обсязі використовується природно-ресурсний та історико-культурний країни, глобалізаційні процеси в економіці потребують уваги, сфера туристичних послуг щодо розміщення і харчування розвивається досить повільно і із коливаннями. Розв'язання таких проблем потребує активної державної політики та узгоджених дій усіх органів державної та місцевої влади з розвитку туристичної інфраструктури, вдосконалення нормативно-правових актів та адаптація його до вимог Європейського Союзу, модернізації органів публічної влади, виділення у бюджеті країни фінансування програм розвитку учасників інфраструктури туризму.

Для визначення перспектив розвитку готельно-ресторанного господарства з'ясуємо загальні чинники впливу на сферу туризму, наявність яких має відображення на результатах діяльності сфери послуг проживання та харчування. Скористаємось напрацюваннями О.В. Хмелевського, який за

результатами досліджень виділив позитивні та негативні фактори, які мають вплив на розвиток туризму в Україні (таб.3.5).

Окремо відзначити, що характерною особливістю державного управління у сфері готельно-ресторанного бізнесу України є те, що існує велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють сферу обслуговування, однак майже всі вони є або неефективними, або не мають механізму їх реалізації. На сьогодні не має єдиного комплексного нормативно-правового акту, що регулював би сферу діяльності суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу.

Таблиця 3.5

Фактори, які впливають на розвиток туризму України [81, с.17]

Позитивні фактори	Негативні фактори
Велика кількість туристичних ресурсів.	Неефективне та нераціональне використання природних туристичних ресурсів.
Зміцнення позицій України на світовому туристичному ринку.	Відсутність чіткої стратегії розвитку індустрії туризму та чіткого його регулювання.
Сприяння розвитку індустрії пріоритетної туристичної діяльності.	Низька якість соціального складника туризму в структурі зайнятості.
Представлення України на міжнародному рівні як демократичної європейської країни.	Недостатньо розвинена інфраструктура, система транспортного обслуговування стають на заваді швидкому піднесенню туристичної слави країни.
Наявність кваліфікованої робочої сили.	Відсутність комплексної стратегії розвитку туризму.
Наявність великої кількості туристичних атракцій для інвестування.	Неефективний менеджмент та приференціювання територій.
Розвиток комунікацій	Недостатня представленість країни в міжнародних туристичних заходах.
Позитивна екологічна ситуація більшої частини країни, що може в майбутньому стати поштовхом до розвитку зеленого туризму.	Пошкодження, занедбання чи навіть знищення туристичних об'єктів та культурної спадщини України.
Сучасні технології обслуговування.	Недостатнє фінансування об'єктів культурної спадщини.
Міжрегіональна співпраця та представлення бренду Україна	Значна «тінізація» туристичного ринку.
Наявність транскордонного співробітництва.	Недостатні інвестиційні вливання як іноземних, так і внутрішніх інвесторів
Велика історична, культурна та архітектурна спадщина України, що можна використовувати для розвитку	Високі податкові ставки.

туристичної галузі країни.	
----------------------------	--

До вищезазначених негативних факторів, за результатами проведених досліджень сучасного стану готельно-ресторанної індустрії вітчизняної слід додати такі:

- відсутність системи державного регулювання готельно-ресторанним господарством;
- відсутність державне фінансування готельно-ресторанного бізнесу внаслідок недооцінювання потенціалу цієї сфери послуг;
- незначні обсяги інвестицій у розвиток матеріальної-технологічної бази;
- відсутність механізмів стимулювання форми державно-приватного партнерства;
- недостатнє забезпечення висококваліфікованими фахівцями;
- відсутність системного підходу до розроблення та виконання державної, регіональних і місцевих програм розвитку;
- недостатність державної підтримки тщодо просування національного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках готельно-ресторанних послуг;
- часткова та недосконала системи ведення статистичного обліку у сфері готельно-ресторанних послуг.
- недооцінювання ролі туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в наповненні місцевого і державного бюджету;
- відсутність чинної Концепції Державної цільової програми розвитку туризму з виокремленням розвитку готельно-ресторанного бізнесу;
- відсутність ефективної державної підтримки малому та середньому туристичному й готельно-ресторанному бізнесу;
- проблеми з управлінською вертикаллю у туризмі та готельно-ресторанному бізнесі;

– недостатня представленість туристичного та готельно-рекреаційного бізнесу на сайтах місцевих органів влади;

– відсутність українських інформаційних ресурсів у світовому інформаційному просторі щодо туристичної інфраструктури і її складових, в т.ч. готельно-ресторанної індустрії.

Отже, для усунення вищезазначених чинників і проблем, пов'язаних з ними, пропонуємо шляхи їх вирішення через механізми та інструменти державного регулювання готельно-ресторанної індустрії. Слід зазначити, що в основі дієвого державного управління лежить ефективна державна політика.

Аналіз, проведений Всесвітньою туристською організацією, свідчить, що в більшості країн світу державна туристична політика впроваджується безпосередньо через центральні органи виконавчої влади – національні туристичні організації, інші інститути, а також опосередковано за допомогою правових важелів, підтримки туристичної інфраструктури й міжнародної політики. Туристична політика має характерні риси загальної політики держави. Водночас існують і деякі специфічні фактори, що впливають на її формування: природні умови країни, розвиненість транспортної індустрії, соціальні фактори (умови життя людей, система відпусток), фактори, пов'язані зі створенням економічної основи для розвитку туризму (стабільні валютно-фінансові, зовнішньоекономічні відносини), правові фактори, пов'язані зі створенням і функціонуванням туристичного законодавства [11].

За результатами дослідження виявлено, що механізм реалізації туристичної політики держави включає:

1) складання цільових програм з розвитку туризму на рівні держави й регіонів;

2) розроблення конкретних заходів щодо досягнення поставленої стратегічної мети;

3) державне управління розвитку туристичної галузі [15].

Отже, державне управління розвитку готельно-ресторанного господарства як складової індустрії туризму є одним з механізмів реалізації політики держави в галузі туризму.

Важливим чинником залучення туристів, збільшення міжнародних і внутрішніх туристичних потоків є саме історико-культурний та природно-ресурсний потенціал України і це є основою розвитку транспортної інфраструктури, підприємств готельно-ресторанного господарства, вітчизняної промисловості. Погоджуємось з думкою науковця О.Ю.Давидової, яка вважає, одним із основних векторів розвитку індустрії туризму, який неюхідно реалізувати в найближчий час, є оптимізація взаємодії туризму і культури як на рівні центральних органів влади, так і на місцях (рис. 3.1).

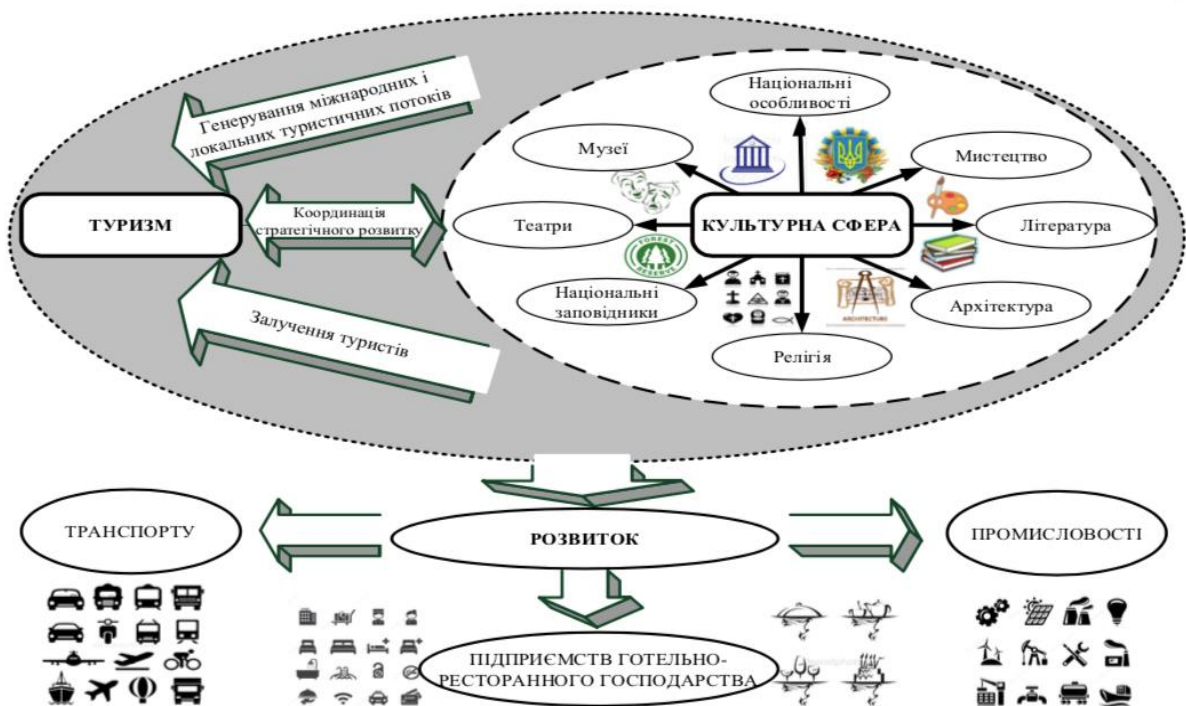

Рис. 3.1. Вплив оптимізації взаємодії туризму і культури на розвиток підприємств готельно-ресторанного господарства та інші суб'єкти господарювання [19, с.177]

Враховуючи сучасний стан сфери готельно-ресторанного бізнесу, результати аналізу публікацій теоретиків та практиків щодо її перспектив розвитку та з метою вирішення вищенаведених проблем доцільно передбачити такі заходи:

1) підвищення якості надання послуг, у тому числі за рахунок імплементації нових стандартів обслуговування;

2) розробка організаційно-економічних заходів стимулювання розвитку системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, включаючи залучення іноземних спеціалістів та фахівців до навчального процесу [59.3];

3) створення умов для залучення додаткових інвестицій в об'єкти готельного і ресторанного бізнесу. Оптимізація інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури для окупності державних та приватних інвестицій в об'єкти інфраструктури, у тому числі об'єкти готельного та ресторанного господарства [47.3].

4) стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму, готельно-ресторанної справи одним з основних пріоритетів держави.

5) розвиток інституційної інфраструктури формування і використання фінансово-інвестиційного потенціалу галузі туризму;

6) широке запровадження нових засобів комунікації, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України та інформаційних технологій, впровадження інновацій [54.3];

7) впровадження стандартів і контролю за якістю та відповідністю, ліцензування та сертифікація послуг;

8) розбудова туристичної інфраструктури: дорожньо-транспортної, логістичної та побутової інфраструктури;

9) розвиток співробітництва суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу і суміжних видів діяльності;

10) підтримка навчальних закладів і програм підготовки фахівців для готельно-ресторанного бізнесу, впровадження дуальної освіти, залучення роботодавців у навчальні процеси;

11) формування стабільного та сприятливого для розвитку готельно-ресторанного бізнесу економіко-правового середовища.

Отже, державне управління розвитку готельно-ресторанного господарства як складової індустрії туризму є одним з механізмів реалізації політики держави в галузі туризму. Від ефективності публічної політики залежить результат сфери готельних та ресторанних послуг.

На сьогодні, український ринок готельно-ресторанного господарства має великі перспективи і є одним з найперспективніших в Східній Європі і його розвиток є суттєвим чинником формування потенціалу туристичної галузі України.

ВИСНОВКИ

У роботі на основі узагальнення теоретичних засад державного управління готельно-ресторанним бізнесом та аналізу сучасного стану сфери публічного управління у даному секторі послуг, визначено напрями вдосконалення державно-управлінських процесів у сфері готельно-ресторанного господарства.

Основні висновки, що випливають із роботи, полягають у наступному:

1). Науковці туризм розглядають як складну економічну систему, якою можна і потрібно управляти, використовуючи методи та принципи державного управління. Сучасним етапом розвитку державного управління є публічне управління, яке зорієнтовано на реалізацію інтересів всього суспільства, де суб'єктом є органи державної влади та громадські інституції. Характерним для публічного управління туристичною галуззю є взаємодія органів державної влади із суспільством шляхом участі громадськості у вироблені та реалізації державної політики щодо розвитку туризму.

Державне управління туристичною галуззю реалізується через державну політику, яка націлена на збереження і раціональне використання природно-ресурсного та історико-культурного потенціалу. Основною метою державного управління туристичною галуззю є створення сприятливих умов для розвитку туризму безпосередньо та суміжних галузей. Розвиток туризму не можливий без здійснення державою саме таких **функцій** як: 1) регулюючої (розробка і прийнятті законодавчих актів, ліцензування, сертифікація, стандартизація, спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного законодавства); 2) виконавчої (забезпечення застосування встановлених норм у відносинах між суб'єктами туристичної діяльності); 3) контролюючої (контроль повіреними державними органами та суб'єктами туристичної діяльності з метою захисту прав та інтересів їх учасників).

2). Основною складовою туристичної галузі, туристичної інфраструктури та індустрії гостинності є готельно-ресторанний бізнес, наукова площина якого, на сьогодні, мало досліджена. Представники науки вважають, що економічна суть діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу полягає у нематеріальному характері її діяльності, оскільки, результатом діяльності є не готовий продукт, а пропозиція особливого виду послуг. На законодавчому рівні згідно ст. 5 Закону України «Про туризм» готельне та ресторанне господарство відноситься до туристичних послуг і належать до «учасників відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги з тимчасового розміщення, харчування.

Характерною особливістю державного управління сферою готельно-ресторанного бізнесу в нашій країні є велика кількість нормативно-правових актів, які регулюють сферу обслуговування. На теперішньому етапі розвитку готельно-ресторанна індустрія потребує вдосконалення державного управління сферою готельних та ресторанних послуг, і одним із способів забезпечення сталого розвитку індустрії туристичних послуг є залучення ресурсів приватного сектору на умовах державно-приватного партнерства.

3). В умовах сучасних процесів реформування публічної влади одним із найбільш перспективних напрямків розвитку є побудова взаємодії держави і приватного сектора і така форма співпраці отримала назву «державно-приватне партнерство». На нашу думку «державно-приватне партнерство» слід розглядати як співпрацю державного (органи державної влади та органи місцевого самоврядування) та приватного партнера у рамках встановлених законом та на основі поділу ризиків, збереженні юридичної рівності та адресності кожного проекту з метою забезпечення кращого результату, ніж без такої співпраці.

Саме залучення влади, бізнесу та громадськості до формування нових моделей розвитку сфери готельно-ресторанного господарства та туристичної галузі загалом в країні та регіонах України дозволить збалансувати витрати на природоохоронні та соціальні заходи з урахуванням можливостей місцевих бюджетів, приверне увагу громадськості до екологічних та соціально-економічних проблем, а також відкриє доступ до міжнародних грантів, безпроцентних і пільгових кредитів. Отже, для вищезгаданого готельно-ресторанного бізнесу використання державно-приватного партнерства є серйозним потенціалом для його розвитку, туристичної галузі та національної економіки в цілому.

4). Законодавчу основу державного управління суб'єктами туристичної інфраструктури в Україні формують нормативно-правові акти, які у своїй сукупності створюють умови для ефективної співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування, місцевих органів та приватного сектору економіки. Базові правові, організаційні, економічні та соціальні засади діяльності готельно-ресторанного бізнесу визначаються Конституцією України; кодексами: Господарськоим, Цивільним, Податковим; законами України щодо готельно-ресторанної індустрії, галузеві стандарти та інші нормативно-правові акти.

За результатом аналізу існуючої нормативно-правової бази щодо державного регулювання готельно-ресторанного господарства виявлено потреба в: 1) удосконаленні законодавчих актів; 2) гармонізації національного законодавства з європейським; 3) проведенні сертифікації послуг українських туристичних підприємств відповідно до міжнародних стандартів ISO; 4) удосконаленні умов ліцензування, стандартизації, сертифікації, категорювання, статистики та оподаткування.

5). Дослідження еволюційного розвитку органів влади у сфері туризму показали, що з часу створення галузевого відомства центральний орган державної влади змінювався десять раз і внаслідок чергової

адміністративної реформи сфера туризму з 4 грудня 2019 року підпорядкована Державному агентству розвитку туризму України.

Систему органів публічної влади, що здійснюють державне управління у сфері готельно-ресторанних послуг, становить насамперед робота органів державної влади загальної компетенції (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні й місцеві органи виконавчої влади та інші органи в межах їх компетенції), та спеціальної компетенції (Державне агентство розвитку туризму України, структурні підрозділи з питань туризму в складі обласних та міських державних адміністрацій). Основними складовими структури державного управління туризмом в Україні є комітет з питань готельного бізнесу та туризму; Верховна Рада, Державне агентство розвитку туризму України; державні області та міські адміністрації (управління/відділи розвитку туризму).

б). Моніторинг фінансово-економічних показників туристичної галузі, за 2013-2018 роки показав наступне: 1) коливання показників діяльності, а починаючи з 2017 року є їх позитивна динаміка; 2) збільшення надходжень від сплати туристичного збору до місцевих бюджетів в середньому на 30% щорічно (за останні три роки); 3) зростання податкових платежів до зведеного бюджету (щорічно в межах 20-40%); 4) щорічне збільшення розрахунків суб'єктів туристичної діяльності з державним бюджетом, що в цілому характеризує галузь яка поступово розвивається і підвищує свій рейтинг в економічному потенціалі України. В даних дослідженнях не враховано вплив пандемії коронавірусу COVID-19 із-за відсутності інформації статистичних обстежень.

Результати діяльності суб'єктів господарювання з тимчасового розміщування й організації харчування за 2013-2018 роки є наступні: 1) загальна кількість суб'єктів даного виду діяльності змінюється: зростає у 2013-2015 років та у 2018 році, спадає у 2016-2017 роках; 2) обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) починаючи з 2015 року і по теперішній час

збільшується, і щорічне зростання становить в середньому 30 %; 3) обсяг реалізованої продукції за останні роки збільшувався в межах 20-30 %, а у 2014 році він зменшився; 4) кількість зайнятих працівників протягом коливається: зменшення присутнє у 2014-2015 роках, а збільшення розпочинається з 2016 року і у 2018 року даний показник перевищує минулий на 20 %.

Враховуючи перспективність сфери готельно-ресторанних послуг та її актуальність в туристичній галузі для її подальшого розвитку необхідно приділити особливу увагу розвитку та вдосконаленню системи державного управління даним напрямом, зменшити втручання держави в державно-управлінські процес шляхом застосування державно-приватного партнерства.

7). Шлях розвитку України визначають стратегічні документи, які прийняті протягом останніх років. Основними, які визначають вектор руху України до сталого розвитку країни є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020 та Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, де фундаментальним питанням є підвищення ефективності використання внутрішніх ресурсів країни та регіонів і при цьому акцент зроблено на розвиток туристичної сфери.

У зв'язку із зниженням показників діяльності галузі туризму та зменшенням її частки у національному валовому внутрішньому продукті у 2017 році Урядом було схвалено Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. До того ж в Україні, окрім цих стратегій урядом прийняті інші стратегічні документи суміжних галузей економіки, які безпосередньо мають відношення до сферу туризму та формують туристичну інфраструктуру країни. Результатом виконання стратегічних документів є підвищення конкурентоспроможності українських туристичних продуктів, створення нових робочих місць, побудова сучасної туристичної інфраструктури, популяризація туристичної України на світовому ринку

туризму. Досягнення стратегічних цілей можливе за активної участі публічних органів, неурядових організацій та бізнесу.

8). Особливої уваги, щодо розбудови вітчизняної сфери готельно-ресторанного господарства, заслуговує побудова співробітництва публічних органів та приватного сектору, через застосування форми державно-приватного партнерства. Учасниками проектів державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанного господарства можуть виступати із сторони: 1) держави (уряд, органи місцевого самоврядування, громади, департаменти, ради, управління, відомства з розвитку туризму; галузеве міністерство (станом на 01.12.2020 це Міністріві культури та інформаційної політики в особі Державного агентства розвитку туризму України); 2) бізнесу (представники туристичної інфраструктури: постачальники туристичних послуг (туристичні оператори та агенти), засоби розміщення, харчування та екскурсійного обслуговування, транспортні та транспортно-туристичні підприємства, маркетингові, управлінські та тренінгові компанії).

Запровадження інструментів державно-приватного партнерства у сфері готельно-ресторанних послуг може стати одним із пріоритетів урядових стратегічних програм та індикатором успішної взаємодії приватних та публічних суб'єктів в Україні.

9.) На розвиток українського готельно-ресторанного бізнесу мають вплив ряд негативних факторів, а саме: відсутність ефективної системи державного управління; відсутність державного фінансування; незначні обсяги інвестицій у розвиток матеріальної-технологічної бази; відсутність механізмів стимулювання форми державно-приватного партнерства; недостатнє забезпечення висококваліфікованими фахівцями; відсутність системного підходу до розроблення та виконання державної, регіональних і місцевих програм розвитку; недостатність державної підтримки щодо просування національного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках готельно-ресторанних послуг; часткова та недосконала системи

ведення статистичного обліку у сфері готельно-ресторанних послуг; недооцінювання ролі туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в наповненні місцевого і державного бюджету; відсутність ефективної державної підтримки малому та середньому туристичному й готельно-ресторанному бізнесу; недостатня представленість туристичного та готельно-рекреаційного бізнесу в світовому та національному інформаційному просторі. Ключева роль у вирішенні цих питань належить державі, де необхідно модернізувати та покращити організаційно-правові механізми публічного управління готельно-ресторанним господарством.

Основними напрямками вдосконалення державного управління сферою готельних та ресторанних послуг є: 1) формування в країні стабільного та сприятливого для розвитку готельно-ресторанного бізнесу економіко-правового середовища; 2) стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму, готельно-ресторанної справи одним з основних пріоритетів держави, 3) державна підтримка широкого запровадження нових засобів комунікації з формування туристичного іміджу України; 4) стимулювання державою впровадження інформаційних технологій та інновацій; 5) вдосконалення стандартів і контролю за якістю та відповідністю, ліцензування та сертифікація послуг; 6) розбудова туристичної інфраструктури: дорожньо-транспортної, логістичної та побутової інфраструктури; 7) сприяння публічних органів розвитку співробітництва суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу і суміжних видів діяльності; 8) державна підтримка навчальних закладів і програм підготовки фахівців для готельно-ресторанного бізнесу, впровадження дуальної освіти, залучення роботодавців у навчальні процеси;

На сучасному етапі розвитку української економіки ринок готельно-ресторанного господарства має великі перспективи і є одним з найперспективніших в Східній Європі і його розвиток є суттєвим чинником формування потенціалу туристичної галузі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакуменко В.Д., Красноруцький О.О. Предметна системологія публічного управління та адміністрування. Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи: зб. тез XVIII Міжнар. наук. конгресу, 26 квітня 2018 р. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2018. С.386-388. URL: http://kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2018-1/2018_01.pdf#page=386 (дата звернення: 12.06.2020).

2. Басюркіна Н.Й. Проблеми розвитку і особливості державного регулювання готельно-ресторанного бізнесу в Україні: Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття» (м. Одеса, 5-8 жовтня 2016 р.) Одеса: ОНАХТ, 2016. С.85-92.

3. Басюркіна Н. Й. Проблеми розвитку і особливості державного регулювання готельно- ресторанного бізнесу в Україні. Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 5-8 жовтня 2016 р.). Одеса: ОНАХТ, 2016. С. 85-92.

4. Біла І.С. Світовий досвід державно-приватного партнерства : Економіка та управління національним господарством. Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського. Випуск 21. 2018. С.126-129.

5. Біла І.С., Петришина Н.В. Особливості державно-приватного партнерства в сучасних умовах в Україні: Сталий розвиток економіки. Київ, 2012. № 2. С. 36-39.

6. Біль М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розробка / М. Біль, Г. Третяк, О. Крайник. Київ: НАДУ, 2009. 40 с.

7. Бойко М. Засади формування пріоритетних напрямів туристичної політики України / М. Бойко, Л. Гопкало // Регіон. економіка. 2005. № 1(35). С. 222-229.

8. Бурик З.М. Концептуальні підходи до державного регулювання сталого розвитку в Україні / Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2017. № 2 (52). С. 45-51.

9. Валевський О.Л. Актуальність розвитку державно-приватного партнерства у сфері культурної політики. Національний інститут стратегічних досліджень. 2020. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-10/aktualnist-rozvytku-derzhavno-pryvatnogo-partnerstva.pdf> (дата звернення: 5.11.2020).

10. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство. Москва: ИМЭМО РАН, 2009. Т. 1. С. 12.

11. Всесвітня туристична організація: офіційний сайт. 2017. URL: <http://www.unwto.org>.

12. Горіна Г.О. Розвиток ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації.: дисер. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля». Дніпро, 2017. 439 с.

13. Гороховська К.В.. Імплементация державно-приватного партнерства у туристичний сектор як механізму економічного зростання регіону та країни загалом: Ефективна економіка. № 9, 2016. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5155> (дата звернення: 5.10.2020).

14. Гоблик-Маркович Н.М. Теоретичні засади регіонального ринку готельно-ресторанного бізнесу: - URL: https://tourlib.net/statti_ukr/goblyk3.htm (дата звернення: 5.10.2020).

15. Гостева Н. П. Механізми реалізації державної політики в галузі туризму. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2009. №3. С. 27-32.

16. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 15.10.2020).

17. Гуменюк Ю. П. Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу (на прикладі Тернопільської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.10.01 Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. Львів, 2005. 32 с.

18. Грищенко С.О. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу. Київ: ФОП Москаленко О. М., 2011. 140 с.

19. Давидова О.Ю. Методологія інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: дисертація док.ек. наук. Спец. 08.00.04. Харківський державний університет заручування та торгівлі. 2018. 630 с.

20. Данилишин Б.М. Аналіз регуляторного впливу при впровадженні Закону України «Про загальні засади розвитку державно-приватного партнерства в Україні» // Департамент інвестиційної та інноваційної діяльності. URL: www.me.gov.ua/control/uk/publish/article/system (дата звернення: 15.07.2020).

21. Державного агентства розвитку туризму України. URL: <https://mkip.gov.ua/content/turizm.html> (дата звернення: 1.12.2020).

22. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції / За заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л.Михайлюк. Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 332 с.

23. Державна служба статистики України: офіційний портал. URL: www.ukrstat.gov.ua.

24. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р. : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. №385 URL:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (дата звернення: 5.08.2020).

25. Маскалкін А.С. Механізми розвитку державно-приватного партнерства на регіональному рівні: дис. ... канд. наук держ. управ. : 25.00.02. Харків, 2017. 226 с.

26. Запатріна І. В. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / І. В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // Економіст. 2011. № 3. С. 52–58.

27. Івашова Л.М. Теоретичні засади розвитку державно-приватне партнерства у світі та в Україні: Вісник АМСУ. Серія: «Державне управління», № 1 (12), 2015. С.7-15.

28. Калініченко О.О. Стратегічні напрями розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства: Збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічні перспективи готельно-ресторанного бізнесу в Україні: досвід, проблеми та інновації» (14-15 лютого 2019 року) / Міністерство освіти і науки України; Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2018. С.4-6.

29. Козловський Є. В., Ткаченко Т. І. Особливості управління проектами в сфері туризму на основі застосування механізмів державно-приватного партнерства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 9. С. 78–82.

30. Козловський Є.В. Державне регулювання в галузі туризму: становлення та розвиток в Україні: дис. ... канд. наук з держ. управ. : 25.00.02. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2008. 232 с.

31. Козловський Є. В. Державне регулювання в галузі туризму: становлення та розвиток в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2008. 20 с.

32. Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-%D1%80> (дата звернення: 5.08.2020).

33. Корнілевська М. О. Управління готельним бізнесом та тенденції його розвитку. Матеріали конференції «Научный прогресс на рубеже тысячелетий – 2009». 2009.

34. Коротич О. Механізм державного управління: проблеми теорії та практичної побудови: Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Київ : Вид-во НАДУ, 2006. Вип. 3. С. 79-84.

35. Кравцова, А. В. Управління розвитком туристичної галузі через реалізацію механізмів державно-приватного партнерства: Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 4. С. 53-58.

36. Круль Г.Я. Основи готельної справи URL: <http://bib.convdocs.org/v29984/> круль_г.я._основи_готельної_справи (дата звернення: 2.07. 2020).

37. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ: Атіка, 2005. 240 с.

38. Мальська М.П., Антонюк Н.В. Напрями удосконалення державного регулювання розвитку туристичних послуг: Географія та туризм, 2010. Вип. 9. С. 114–119.

39. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: нав. посібник. Київ: Центр *навчальної* літератури, 2004. 272 с.

40. Маначинська Ю.А. Сутність і специфіка готельних послуг, класифікація засобів розміщення туристів: Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2010. Вип.4. С.211-217.

41. Масюк Ю.О. Стратегічне управління розвитком туризму в Україні: дис. ... кан. екон. наук: 08.00.03. Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2017. 199 с.

42. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: офіційний портал URL: <http://me.gov.ua>.

43. Михасюк І. Р., Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: Підручник. Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО «В.М. Піча», 2006. 220 с.

44. Угоднікова О. І. Державне управління розвитком туризму: Теорія та практика державного управління 3(62)/2018 http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-3/doc/1/1_8.pdf.

45. Оболенський О. Ю., Мельник А.Ф. Державне управління: підручник. Київ: Знання, 2009. 582 с.

46. Павлова Г.О. Державно-приватне партнерство: аналіз світового досвіду та шляхи розвитку в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2011-3/doc/3/02.pdf> (дата звернення: 10.09.2020).

47. Павлюк К.В., Павлюк С.М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави: Наукові праці КНТУ. 2010. № 17. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/prkntu_e/2010_17/stat_17/02.pdf (дата звернення: 10.09.2020).

48. Підгаєць С.В. Механізм державно-приватного партнерства в системі інституціоналізації розвитку національної економіки: дисертація канл.екон.наук 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. 2015. Тернопіль: ТНЕУ. 212 с.

49. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко. Київ: ФОП О. М. Москаленко, 2011. 140 с. URL: http://www.eef.org.ua/img_collection/file/Book_Screen_PPP.pdf (дата звернення: 10.09.2020).

50. Питання утворення деяких центральних органів виконавчої влади: Постанови Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 995 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2019-п#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

51. Положення про Державне агентство розвитку туризму України: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1162 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-п#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

52. Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання): Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 803. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/803-2009-п#n10> (дата звернення: 10.09.2020).

53. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація готельного підприємництва. К.: Центр. учб. л-ри, 2007. 344 с.

54. Податковий кодекс України 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.10.2020).

55. Порядок встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання): постанова КМУ від від 29 липня 2009 р. № 803. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/803-2009-п#Text> (дата звернення: 11.06.2020).

56. Практическое руководство по вопросам эффективного управления в сфере государственно-частного партнерства / Казале Б., Фаркухарсон Э. и др. ; Организация Объединенных Наций. Нью-Йорк ; Женева, 2008. 122 с.

57. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 липня 2010 року. URL: № 2404-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 14.09.2020).

58. Про затвердження методичних рекомендацій щодо забезпечення якості та безпеки товарів і послуг підприємств ресторанного господарства: наказ Міністерства економіки України від 22.07.2008 р. № 295 URL: http://uazakon.com/documents/date_e3/pg_gtcrog.htm (дата звернення: 10.09.2020).

59. Про затвердження Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства: Наказ N 219 від 24.07.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-02#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

60. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі алкогольними напоями: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.07.1996 р. № 854 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/854-96-%D0%BF> (дата звернення: 22.08.2020).

61. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 28.12.2017 № 1902. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1902731-17> (дата звернення: 14.09.2020).

62. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 23.07.2020).

63. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 23.10.2020).

64. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення від 24.02.1994 р. № 4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>.

65. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

66. Саненко Л. І. Принципи впровадження інноваційних технологій в готелях та їх переваги URL: http://tourlib.net/statti_ukr/sanenko.htm(дата звернення: 10.09.2020) .

67. Семенчук Т.Б. Сутність категорії «Публічне адміністрування» та передумови її формування. Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. ст. Укр. держ. акад. залізнич. трансп. Харків: Вид-во УкрДАЗТ, № 42, 2013. С.385-390.

68. Серов О.В. Аналіз термінологічного забезпечення категорійно-понятійного апарату в галузі знань «Публічне управління й адміністрування» Державне управління: теорія та практика. Випуск 2 . 2016. С.15-23.

69. Сугак Т. М. Розвиток державно-приватного партнерства у сфері водопостачання в Україні: переваги та недоліки. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2016. Т. 24. Вип. 10(1). С. 33-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2016_24_10%281%29__6 . (дата звернення: 10.09.2020).

70. Стеченко Д.М., Безуглий І.В. Імператив державно-приватного партнерства в рекреаційно-туристичній сфері України: Регіональна економіка, 2014. С. 136–146.

71. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. № 168-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/168-2017-%D1%80> (дата звернення: 23.08.2020).

72. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10> (дата звернення: 23.08.2020).

73. Ткаченко Т. І. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. Г. Бойко та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 596 с.

74. Туристична діяльність в Україні у 2012 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2013. 272 с.

75. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2014. 272 с.

76. Туристична діяльність в Україні у 2014 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2015. 76 с. .

77. Туристична діяльність в Україні у 2015 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2016. 76 с.

78. Туристична діяльність в Україні у 2016 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 76 с.

79. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2018. 90 с.

80. Туристична діяльність в Україні у 2019 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2020. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

81. Хмелевський О.В., Кошівська М.В. Розвиток туризму в контексті Євроінтеграції України: Приазовський економічний вісник. Запоріжжя: Класичний приватний університет, Випуск 2(07). 2018. С.15-20.

82. Чернов С.І., Гайдученко С.О. Текст лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» (для студентів всіх форм навчання за спеціальністю 7.03060101, 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)» / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ, 2014. 97 с.

83. Чкан А.С. Державне регулювання туризму в Україні : збірник наукових праць Таврійського агротехнологічного університету. Економічні науки. 2012. №2 (18). Том 3. С.278-290.

84. Цивільний кодекс України від № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

85. Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. Brussels. 2004. 327p.

86. Private Participation in Infrastructure Projects Database [Электронный ресурс] / The World Bank Group – The Public-Private Infrastructure Advisory Facility. 2008. URL: <http://www.ppi.worldbank.org>.